

Οικονομικές και Αθλητικές Επιδόσεις, και η Επίδραση του F.F.P. στους Ελληνικούς Ποδοσφαιρικούς συλλόγους.

Του Κωνσταντίνου Α. Δούγκα

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία που υποβάλλεται στο καθηγητικό σώμα για τη μερική εκπλήρωση των υποχρεώσεων απόκτησης Διπλώματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην «Οργάνωση και Διοίκηση Αθλητικών Οργανισμών και Επιχειρήσεων» του Τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Αθλητισμού του Παν/μίου Πελοποννήσου στην κατεύθυνση «Οικονομική Διαχείριση Αθλητικών Οργανισμών και Επιχειρήσεων»

**Σπάρτη
(2020)**

Εγκεκριμένο από το Καθηγητικό σώμα:

1^{ος} Επιβλέπων: Παναγιώτης Δημητρόπουλος, ΕΕΠ

2^{ος} Επιβλέπων: : Βασιλική Αυγερινού, Αναπλ. Καθηγήτρια-Μέλος

3^{ος} Επιβλέπων: Ουρανία Βρόντου, Αναπλ. Καθηγήτρια-Μέλος

Υπεύθυνη Δήλωση

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 18 (Λόγοι και διαδικασία διαγραφής από το ΠΜΣ) του Κανονισμού Λειτουργίας Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, δηλώνω υπεύθυνα ότι για τη συγγραφή της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής μου Εργασίας (ΜΔΕ) δεν χρησιμοποίησα ολόκληρο ή μέρος έργου άλλου δημιουργού ή τις ιδέες και αντιλήψεις άλλου δημιουργού χωρίς να γίνεται αναφορά στην πηγή προέλευσης (βιβλίο, άρθρο από εφημερίδα ή περιοδικό, ιστοσελίδα κλπ.).

Ημερομηνία: 05/ 05/2020

Ο Δηλών

Κωνσταντίνος Α. Δούγκας

(Υπογραφή)

Copyright © Κωνσταντίνος Α. Δούγκας, 2020

Με επιφύλαξη κάθε δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Δούγκας Α. Κωνσταντίνος: Οικονομικές και Αθλητικές Επιδόσεις, και η Επίδραση του F.F.P. στους Ελληνικούς Ποδοσφαιρικούς Συλλόγους.

(Με την επίβλεψη του κ. Δημητρόπουλου Παναγιώτη, ΕΕΠ)

Στην παρούσα εργασία θα ασχοληθούμε με το ποδόσφαιρο, το πιο δημοφιλές άθλημα παγκοσμίως. Ειδικότερα θα αναφερθούμε στον κανονισμό του Financial Fair Play (FFP) που θέσπισε η UEFA, αποσκοπώντας στην βελτίωση της οικονομικής υγείας των ευρωπαϊκών ποδοσφαιρικών συλλόγων. Σκοπός της εργασίας είναι ο έλεγχος της επίδρασης του κανονισμού αυτού στις οικονομικές και αθλητικές αποδόσεις ελληνικών ποδοσφαιρικών ομάδων της πρώτης εθνικής κατηγορίας, καθώς και πως επηρεάζονται μεταξύ τους. Η χρονική περίοδος της έρευνας είναι από το 2008 έως το 2016. Το δείγμα αποτελείται από 10 ομάδες. Χρησιμοποιείται η γραμμική ανάλυση παλινδρόμησης και τα αποτελέσματα επιβεβαιώνονται μέσα από την ανάλυση ευαισθησίας. Υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ των αθλητικών επιδόσεων και των οικονομικών αποδόσεων, η οποία όπως θα μελετήσουμε παρακάτω φαίνεται να μην επηρεάζεται από τον κανονισμό του FFP. Παράλληλα οι οικονομικές αποδόσεις πριν και μετά την επιβολή του κανονισμού φαίνονται αμετάβλητες. Η ανάλυση ευαισθησίας δείχνει αντίστροφα αποτελέσματα και το δείγμα δεν ήταν στατιστικά σημαντικό.

Λέξεις κλειδιά: *κανονισμός, FFP, UEFA, γραμμική ανάλυση, οικονομικές και αθλητικές επιδόσεις.*

ABSTRACT

Dougkas A. Konstantinos: Financial and Athletic Performance, and the Impact of F.F.P. on Greek Football Clubs.

(With the supervision of Mr. Dimitropoulos Panagiotis, Teaching Staff)

In this paper, we present football, the most popular sport in the world. In particular, we will refer to the regulation of Financial Fair Play (FFP), enacted by UEFA, aiming to improve the financial stability of European football clubs. The purpose of this paper is to examine whether the FFP regulation has affected the financial and athletic performance of Greek football teams, as well as whether these performances affect one another. The period is between 2008 and 2016. The sample consists of 10 football teams. Linear regression analysis is used. The results are backtesting by sensitivity analysis. There is a negative relationship between sports performance and financial performance. This relationship is not affected by FFP regulation. Also, there is no affection between the financial performances, before and after the regulation. The sensitivity analysis shows the opposite results. The sample was not statistically significant.

Keywords: *Regulation, FFP, UEFA, linear regression analysis, financial and athletic performance.*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να απευθύνω θερμές ευχαριστίες στον επιβλέποντα Καθηγητή μου, κύριο Δημητρόπουλο Παναγιώτη για την πολύτιμη βοήθεια του καθ'όλη την διάρκεια συγγραφής της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Επίσης ευχαριστώ όλους τους καθηγητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος του Τμήματος Οργάνωσης & Διαχείρισης Αθλητισμού, για τις πολύτιμες γνώσεις που μου προσέφεραν. Εν συνεχεία θα ήθελα να ευχαριστήσω την Άννα Κουρτεσοπούλου, για την αμέριστη υποστήριξη της ως γραμματέας του μεταπτυχιακού, από άκρου εις άκρον των σπουδών μου. Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω τους γονείς μου, για την πολύτιμη συμπαράσταση τους σε αυτό το εγχείρημα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	IV
ABSTRACT.....	V
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	VI
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	IX
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
2. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ	3
2.1. Εισαγωγή Κεφαλαίου	3
2.2. Ανασκόπηση της Βιβλιογραφίας	4
2.3. Ερωτήματα προς Έλεγχο	11
3. FINANCIAL FAIR PLAY (F.F.P.)	13
3.1. Η Ιστορική Αναδρομή της UEFA.....	13
3.2. Η Ιστορική Αναδρομή του FFP	14
3.3. Αντικείμενο του FFP.....	15
3.3.1. Αθλητικά Κριτήρια.....	16
3.3.2. Κριτήρια Υποδομής.....	16
3.3.2.1. Διοικητικά Κριτήρια	16
3.3.3. Νομικά Κριτήρια	17
3.3.4. Οικονομικά Κριτήρια	17
3.3.5. Στόχοι του Financial Fair Play	18
3.3.6. Κυρώσεις Περί Μη Συμμόρφωσης στους Κανονισμούς.....	18

3.3.6.1. Ομάδες που τιμωρήθηκαν.....	19
3.4. Club Financial Control Body (CFCB)	20
4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	23
4.1. Σχετικές Μεθοδολογίες.....	23
4.2. Γραμμική Ανάλυση Παλινδρόμησης.....	24
4.3. Ανάλυση Ευαισθησίας	27
5. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	28
5.1. Αποτελέσματα Γραμμικής Παλινδρόμησης	31
5.1.1. 2008 - 2010	31
5.1.2. 2011 - 2016	34
5.1.3. Σύγκριση	36
5.2. Αποτελέσματα Ανάλυσης Ευαισθησίας	37
5.3. Σύγκριση Γραμμικής Ανάλυσης Παλινδρόμησης και Ανάλυσης Ευαισθησίας..	40
6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	42
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	45
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	49

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας_1a: Περιγραφικά Στατιστικά Μεγέθη_2008 - 2010.....	29
Πίνακας_1b: Περιγραφικά Στατιστικά Μεγέθη_2011 - 2016.....	29
Πίνακας_1c: Περιγραφικά Στατιστικά Μεγέθη_2008 - 2016.....	29
Πίνακας_2: Συνοπτική Παρουσίαση Αποτελεσμάτων Γραμμικής Παλινδρόμησης (2008 – 2010)	31
Πίνακας_3: Συνοπτική Παρουσίαση Αποτελεσμάτων Γραμμικής Παλινδρόμησης (2011 – 2016)	34
Πίνακας_4: Συνοπτική Παρουσίαση Ανάλυσης Ευαισθησίας (2008 – 2016).....	37
Πίνακας_5: Ομάδες που Τιμωρήθηκαν	49

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το ποδόσφαιρο είναι το πιο διαδεδομένο άθλημα παγκοσμίως με δισεκατομμύρια οπαδούς και γεννήθηκε στην Αγγλία, η οποία αποτελεί και την χώρα με την πιο εδραιωμένη παράδοση σε αυτό το άθλημα και τους πιο ανταγωνιστικούς συλλόγους. Πλέον έχει επεκταθεί και αγαπηθεί παγκοσμίως, κάτι που το έχει κάνει την μεγαλύτερη δραστηριότητα αναψυχής, με σημαντικές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις. Οι ποδοσφαιρικές ανώνυμες εταιρείες (Π.Α.Ε.) αποτελούν πλέον σοβαρές εμπορικές επιχειρήσεις, με σημαντικούς κύκλους εργασιών και έσοδα, ενώ για την ύπαρξη τους και την κερδοφόρα ανάπτυξή τους απαιτείται η παρουσία επαρκούς αριθμού ανταγωνιστών. Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια το ποδόσφαιρο θεωρείται ο “βασιλιάς των αθλημάτων”, και σε αυτό συνέβαλε η κατάκτηση του Ευρωπαϊκού πρωταθλήματος ποδοσφαίρου (Euro 2004).

Το γεγονός ότι το ποδόσφαιρο είναι ένα τόσο δημοφιλές άθλημα, κάνει τους ποδοσφαιρικούς συλλόγους να μπορούν να αποκομίζουν κέρδη από την πώληση των εισιτηρίων των αγώνων και των προϊόντων του συλλόγου, τις χορηγίες, τα δικαιώματα τηλεοπτικής μετάδοσης, και τις μεταγραφές των παικτών. Η αποκόμιση τέτοιων κερδών προσελκύει δισεκατομμυριούχους επενδυτές να αποκτήσουν την κυριότητα κάποιου ποδοσφαιρικού συλλόγου για να επιτύχουν οικονομικούς και αθλητικούς θριάμβους. Η ενασχόληση αυτών, λόγω της μεγάλης επιρροής και της οικονομικής επιφάνειας τους, είχε ως αποτέλεσμα την διαπίστωση έλλειψης ανταγωνισμού (σε εγχώριο και πανευρωπαϊκό επίπεδο) από πλευράς της Ευρωπαϊκής ποδοσφαιρικής ομοσπονδίας, καθιστώντας το παιχνίδι άδικο.

Βλέποντας αυτή την κατάσταση, αλλά και μετά από τον αυξανόμενο αριθμό οικονομικών αναφορών και την ανησυχία για την παροχή “εξωτερικών” χρηματικών κεφαλαίων στους συλλόγους, η UEFA¹ (Ενωση Ευρωπαϊκών Ποδοσφαιρικών Ομοσπονδιών) αποφάσισε να αυξήσει την ελεγκτική της δύναμη στο Ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο και να εφαρμόσει ένα νέο σύνολο κανόνων, γνωστών ως “UEFA Financial Fair Play” (FFP UEFA). Η απόφαση πάρθηκε το 2009 και η ισχύς του κανονισμού ξεκίνησε το 2011.

¹Union of European Football Associations.

Το Financial Fair Play (FFP) αποτελεί σημαντική εξέλιξη της οριοθέτησης του ποδοσφαίρου, καθώς αποτελεί την πρώτη συντονισμένη ευρωπαϊκή προσπάθεια βελτίωσης της οικονομικής υγείας των ευρωπαϊκών ποδοσφαιρικών συλλόγων. Το πιο αμφιλεγόμενο στοιχείο αυτού αποτελεί ο κανόνας της ισορροπίας (Break-even-rule), ο οποίος ουσιαστικά αποκλείει το ενδεχόμενο οι εξωτερικοί επενδυτές να χρηματοδοτήσουν τις οικονομικές απώλειες ενός συλλόγου. Σύμφωνα με το FFP, κάθε σύλλογος αναμένεται να μεγιστοποιήσει τα έσοδα του για να καλύψει τις δαπάνες του, αντί να χρησιμοποιεί το προσωπικό ταμείο του ιδιοκτήτη του συλλόγου.

Η εμφάνιση και η αυξανόμενη σημασία αυτού του κανονισμού έχει οδηγήσει πολλούς ερευνητές στην ανάλυση της επίδρασης που έχει ο κανονισμός του FFP στις αθλητικές ευρωπαϊκές ποδοσφαιρικές ομάδες. Οι αναλύσεις αυτές έχουν γίνει σε μεμονωμένες ποδοσφαιρικές ομάδες, σε μεμονωμένα εθνικά πρωταθλήματα, και συγκρίνοντας ποδοσφαιρικές ομάδες και πρωταθλήματα διαφορετικών χωρών. Ακολουθώντας, λοιπόν, αυτή την ιδέα, στην παρούσα εργασία θα προσπαθήσουμε να συγκρίνουμε τις οικονομικές και αθλητικές αποδόσεις σημαντικών ελληνικών ποδοσφαιρικών συλλόγων, πριν και μετά την ψήφιση του κανονισμού του Financial Fair Play. Μέσα από την έρευνα μας θα προσπαθήσουμε να ελέγξουμε το κατά πόσο οι αθλητικές αποδόσεις επηρεάζουν τις αντίστοιχες οικονομικές, αλλά και κατά πόσο αυτός ο κανονισμός της UEFA επηρεάζει αυτή τη σχέση. Η χρονική περίοδος της έρευνας είναι από το 2008 έως το 2016. Το δείγμα αποτελείται από 10 ποδοσφαιρικές ομάδες της Α' εθνικής. Η μεθοδολογία που θα ακολουθηθεί είναι η γραμμική ανάλυση παλινδρόμησης, ενώ γίνεται και επαλήθευση των αποτελεσμάτων μέσα από ανάλυση ευαισθησίας. Ακόμη, θα χρησιμοποιηθούν χρηματοοικονομικοί και αθλητικοί δείκτες.

Τα αποτελέσματα της έρευνας μας θα εμπλουτίσουν τη βιβλιογραφία, καθώς, ως προς την γνώση μας, έρευνες που έχουν γίνει πάνω στις ελληνικές ποδοσφαιρικές ομάδες, δεν κάνουν άμεση σύγκριση των οικονομικών και αθλητικών αποδόσεων των ομάδων αυτών, πριν και μετά τη ψήφιση των κανονισμών του FFP από την UEFA.

Η εργασία συνεχίζεται ως εξής, στο Κεφάλαιο 2 παρουσιάζεται η υφιστάμενη βιβλιογραφία και τα ερωτήματα που θα ελέγξουμε, στο Κεφάλαιο 3 γίνεται ανάλυση του κανονισμού του Financial Fair Play (ιστορική αναδρομή, αντικείμενο), στο Κεφάλαιο 4 γίνεται ανάλυση της μεθοδολογίας που θα ακολουθήσουμε, στο Κεφάλαιο 5 αναλύονται τα

αποτελέσματα της έρευνας, τόσο της γραμμικής παλινδρόμησης όσο και της ανάλυσης ευαισθησίας, και γίνεται σύγκριση των ευρημάτων της κάθε ανάλυσης. Η εργασία κλείνει με το Κεφάλαιο 6, που περιλαμβάνει την ανασκόπηση, την συζήτηση των συμπερασμάτων της έρευνας, τους περιορισμούς αυτής, αλλά και την αναφορά προτάσεων για μελλοντικές έρευνες.

2. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Στην εργασία αυτή θα προσπαθήσουμε να συγκρίνουμε την οικονομική και αθλητική αποδοτικότητα των σημαντικότερων ελληνικών ποδοσφαιρικών ομάδων, πριν και μετά τη ψήφιση του κανονισμού του Financial Fair Play (F.F.P.).

Πολλές έρευνες έχουν γίνει ανά τον κόσμο σχετικά με το ποδόσφαιρο. Μερικές από αυτές συγκρίνουν την αποδοτικότητα των ποδοσφαιρικών ομάδων ενός συγκεκριμένου πρωταθλήματος -μεταξύ τους ή και με κάποιο άλλο πρωτάθλημα[(Barros, Assaf, & Sá-Earp, 2010),(Barros & Leach, 2006)]. Άλλες παρουσιάζουν την οικονομική ανάλυση και την πορεία μιας μεμονωμένης ομάδας ή ενός πρωταθλήματος [(Ascari & Gagnepain, 2006), (Barajas & Rodríguez, 2010), (Chelmiss, Niklis, Baourakis, & Zopounidis, 2017), (Pradhan, Boyukaslan, & Ecer, 2016), (Procházka, 2012), (Sakinc, Acikalin, & Soyguden, 2017), (Αγαπαλίδης, 2012), (Λεβέντης, 2013), (Μανουσάκη, 2012), (Τούσιας, 2016), (Χέλμης, 2015)]. Επιπλέον, άλλες αναφέρονται στο Financial Fair Play και στο πως συμμορφώνεται ένας σύλλογος στους κανονισμούς αυτού (Sandy, Soepriyanto, & Sari, 2014). Όλες αυτές οι έρευνες έχουν γίνει σε παγκόσμιο επίπεδο.

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε σχετική βιβλιογραφία που έχει γίνει στην βιομηχανία του ποδοσφαίρου.

2.2. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι Barros et al. (2010) ασχολούνται με τις αποδόσεις των αθλητικών συλλόγων της Βραζιλίας, αναλύοντας την αποτελεσματικότητα των ποδοσφαιρικών συλλόγων της πρώτης εθνικής. Επέλεξαν την Βραζιλία ως μια χώρα με μακροχρόνια παράδοση στο ποδόσφαιρο. Οι συγγραφείς παίρνουν ως δείγμα 20 βραζιλιάνικες ποδοσφαιρικές ομάδες, για χρονική περίοδο από το 2006 έως το 2007. Για την ανάλυση τους χρησιμοποιούν ένα συνδυασμό μεταβλητών εκροών / εισροών. Ως προς τις εκροές λαμβάνουν υπόψη τους την συμμετοχή, τα συνολικά έσοδα, καθώς και τους βαθμούς μιας ομάδας σε ένα πρωτάθλημα. Από την άλλη πλευρά, ως προς τις εισροές υπολογίζουν το λειτουργικό κόστος, και τους μισθούς των παικτών. Οι Barros et al. (2010) βρίσκουν ότι οι βραζιλιάνικοι σύλλογοι είναι αναποτελεσματικοί, ως προς την απόδοσή τους, με μεγάλα ελλείμματα, υψηλά ποσά δανείων, και τεράστια χρέη (σε κυβερνητικούς φορείς, συλλόγους, παίχτες). Θεωρούν ότι η αναποτελεσματικότητα αυτή δεν εξαρτάται ούτε από την έδρα της κάθε ομάδας (από γεωγραφική άποψη) ούτε και από το μεγάλο μέγεθος του κλάδου. Ωστόσο, οι συγγραφείς κατέληξαν ότι η απόδοση ενός ποδοσφαιρικού συλλόγου είναι αλληλένδετη με τις αθλητικές του επιδόσεις, δηλαδή η απόδοση αυξάνεται με τις νίκες και αντίστοιχα μειώνεται με τις ήττες.

Συνεχίζοντας, σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, οι Barros και Leach (2006) αξιολογούν τη απόδοση των ποδοσφαιρικών συλλόγων της Premier League. Η εξεταζόμενη περίοδος είναι από τη σεζόν 1998/99 έως τη σεζόν 2002/03 συνδυάζοντας τόσο οικονομικές όσο και αθλητικές μεταβλητές. Ως προς τις εκροές χρησιμοποιήθηκαν οι συμμετοχές, οι βαθμοί στο πρωτάθλημα, και ο κύκλος εργασιών. Ενώ, ως προς τις εισροές χρησιμοποιήθηκαν οι μισθοί, ο αριθμός των παικτών, τα περιουσιακά στοιχεία, και οι δαπάνες για τα στάδια. Οι Barros και Leach (2006) κατέληξαν στο συμπέρασμα οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι με μεγάλο κύκλο εργασιών τείνουν να έχουν υψηλότερες επιδόσεις, σε σύγκριση με αυτούς που έχουν μικρότερο κύκλο εργασιών. Σε αυτό τονίζουν ότι κατέχει σημαντικό ρόλο η έδρα του συλλόγου. Οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι που βρίσκονται σε περιοχές με μεγάλο πληθυσμό φάνηκε να έχουν υψηλότερες αθλητικές αποδόσεις. Ακόμη, ομάδες σε “πλούσιες περιοχές” μπορούν να δημιουργήσουν υψηλό κύκλο εργασιών, αποκτώντας κατά συνέπεια (τις περισσότερες φορές) περισσότερους βαθμούς στο πρωτάθλημα.

Οι Ascari και Gagnerpain (2006) ασχολούνται με την ανάλυση της οικονομικής κατάστασης της ισπανικής βιομηχανίας ποδοσφαίρου. Χρησιμοποιούν στοιχεία από την σεζόν 1992/93 έως την σεζόν 2002/03. Η ανάλυση τους γίνεται λαμβάνοντας υπόψη ιστορικούς και πολιτιστικούς παράγοντες. Οι Ascari και Gagnerpain (2006) αναγνωρίζουν ότι η ισπανική βιομηχανία ποδοσφαίρου χρειάζεται διαρθρωτικές αλλαγές. Παρόλα αυτά, οι συγγραφείς θεωρούν ότι η οικονομική κατάσταση του ισπανικού ποδοσφαίρου είναι καλύτερη σε σύγκριση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, κι αυτό επειδή οι ισπανικές αρχές παρέχουν κίνητρα για να υποστηρίξουν τις ποδοσφαιρικές ομάδες. Επιπρόσθετα, οι Ascari και Gagnerpain (2006) βρίσκουν σημαντική σχέση μεταξύ του ισπανικού ποδοσφαίρου και της τηλεόρασης. Όμως, τα έσοδα από τα τηλεοπτικά δικαιώματα και τις διαφημίσεις δεν αυξάνονται τόσο γρήγορα, όσο παλιότερα.

Μένοντας στο ίδιο πρωτάθλημα και σε αντίστοιχη έρευνα, οι Barajas και Rodríguez (2010) αναλύουν την τότε οικονομική κατάσταση του ισπανικού επαγγελματικού ποδοσφαίρου. Η έρευνα τους περιλαμβάνει τόσο τις ομάδες που αγωνίζονται στην Α' εθνική, όσο και εκείνες στη Β' εθνική, εκτελώντας μια ανάλυση μεταξύ του μεγέθους της αγοράς, των μισθών, και της απόδοσης της εκάστοτε ομάδας. Παράλληλα, οι συγγραφείς δεν παραλείπουν να αναφέρουν τα οικονομικά προβλήματα που δημιουργούνται από τον “αγώνα” των ποδοσφαιρικών ομάδων να αποκτήσουν τους πιο ταλαντούχους παίκτες, επιτυγχάνοντας –κατά συνέπεια- καλύτερα αθλητικά αποτελέσματα. Οι Barajas και Rodríguez (2010) επισημαίνουν ότι τα τελευταία χρόνια, εννέα ισπανικές ομάδες αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα, με την γενική οικονομική κατάσταση του ισπανικού επαγγελματικού ποδοσφαίρου να είναι σοβαρή. Όπως, και οι Ascari και Gagnerpain (2006), έτσι και οι Barajas και Rodríguez (2010) αναγνωρίζουν την σημαντική σχέση μεταξύ της οικονομικής κατάστασης και των τηλεοπτικών δικαιωμάτων.

Ακολούθως, ο Procházka (2012) ασχολείται με τις τσέχικες επαγγελματικές ποδοσφαιρικές ομάδες, και την χρηματοοικονομική κατάσταση αυτών. Συνολικά, αναλύει 36 ποδοσφαιρικές ομάδες, Α' και Β' εθνικής. Συλλέγει δεδομένα από τις οικονομικές καταστάσεις, για τις σεζόν 2005/06 με 2009/10 και λαμβάνει στοιχεία όπως το κυκλοφορούν ενεργητικό, το σύνολο του ενεργητικού, το κεφάλαιο, το εγγεγραμμένο κεφάλαιο, το σύνολο των υποχρεώσεων, τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις, τα έσοδα, τα έξοδα από τόκους, και τέλος τα ΚΠΤΦ (Κέρδη Προ Φόρων και Τόκων). Ο Procházka (2012) καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι

τσέχικες ποδοσφαιρικές ομάδες είτε δεν υποβάλλουν καθόλου είτε αργούν να υποβάλλουν τις φορολογικές τους δηλώσεις, ενώ η υποβολή είναι υποχρεωτική. Σε γενικές γραμμές, το τσέχικο ποδόσφαιρο υποφέρει από κακές οικονομικές αποδόσεις, με πολλές ομάδες να κινδυνεύουν με πτώχευση.

Οι Sendy et al. (2014) επικεντρώνονται στο Financial Fair Play, και στην εφαρμογή αυτού στους ευρωπαϊκούς ποδοσφαιρικούς συλλόγους. Χρησιμοποιούν ως παράδειγμα τις αγγλικές ομάδες Arsenal και Manchester United, για την περίοδο 2010 με 2012. Συγκρίνονται οι οικονομικές καταστάσεις αυτών των ομάδων, και ελέγχεται το κατά πόσο οι δύο αυτοί ποδοσφαιρικοί σύλλογοι μπορούν να τηρήσουν τους κανόνες του FFP. Οι Sendy et al. (2014) κατέληξαν ότι η Arsenal είναι σε καλύτερη οικονομική κατάσταση, σε σύγκριση με την Manchester United. Ωστόσο, όταν οι οικονομικές τους επιδόσεις συγκρίνονται με τις απαιτήσεις του FFP, και οι δύο σύλλογοι έχουν τα ίδια προβλήματα που σχετίζονται με την φερεγγυότητα και την κερδοφορία. Και οι δύο σύλλογοι εμφανίζουν υψηλούς μισθούς, αλλά και υψηλά χρέη.

Οι Peeters και Szymanski (2014) ασχολούνται και εκείνοι με τον κανονισμό του Financial Fair Play, προσπαθώντας να ελέγξουν την συμβατότητα αυτού με τους κανονισμούς της E.E., και διερευνώντας τις συνέπειες του κανόνα ισορροπίας (break-even) στις οικονομικές και αθλητικές επιδόσεις ευρωπαϊκών συλλόγων. Ως δείγμα, οι συγγραφείς παίρνουν τα τέσσερα από τα πέντε ευρωπαϊκά πρωταθλήματα, δηλαδή της Αγγλίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας, και της Ισπανίας. Η χρονική διάρκεια όλη της έρευνας κυμαίνεται από το 1998 έως το 2011, με μερικές διακυμάνσεις στα εκάστοτε πρωταθλήματα. Οι συγγραφείς χρησιμοποιούν δείκτες, όπως τις νίκες εντός έδρας, τις ισοπαλίες, τους βαθμούς στο πρωτάθλημα, τους αγώνες του προπονητή, καθώς και στους μισθούς, τα έσοδα, τα κέρδη / ζημιές, και τα ενσώματα πάγια. Οι Peeters και Szymanski (2014) καταλήγουν ότι ο κανονισμός του break – even είναι ένα ισχυρό δυνητικό εργαλείο για τη μείωση των μισθών, διατηρώντας τα έσοδα.

Ο Dimitropoulos (2016) εξετάζει τα χαρακτηριστικά 109 ευρωπαϊκών συλλόγων που επιλέγουν μεγάλες ελεγκτικές εταιρείες (BIG 4²), και ελέγχει εάν μετά την επιβολή του FFP η διαδικασία επιλογής έχει αλλάξει. Η χρονική περίοδος έχει χωριστεί σε δυο ομάδες, από το 2008 έως το 2010 (πριν το FFP) και από το 2011 έως το 2014 (μετά το FFP). Ο Dimitropoulos (2016)

²BIG 4: Deloitte, Ernst & Young, KPMG, PWC.

βρήκε ότι μετά την επιβολή του FFP, η κερδοφορία και οι ταμειακές ροές έγιναν ιδιαίτερα σημαντικοί παράγοντες, ωθώντας τις ποδοσφαιρικές ομάδες να επιλέξουν μια από τις BIG 4. Με αυτή την τακτική, άλλωστε, δείχνουν στην αγορά και τις ρυθμιστικές αρχές ότι είναι σε θέση να ακολουθήσουν τις κανονιστικές απαιτήσεις που επιβάλλει η UEFA. Ειδικότερα, λιγότερο κερδοφόροι σύλλογοι (εξαιτίας της ανάγκης να επιτύχουν τα απαιτούμενα κριτήρια) και σύλλογοι με ξένους ιδιοκτήτες προσλαμβάνουν BIG 4. Από την άλλη, ομάδες με υψηλή μόχλευση προτιμούν μικρές ελεγκτικές εταιρείες, για να καλύψουν την οικονομική τους κατάσταση από την αγορά και τους ρυθμιστικούς φορείς.

Σε μια αντίστοιχη προσέγγιση, οι Dimitropoulos et al. (2016), προσπαθούν να ελέγξουν εάν ο κανονισμός του FFP είχε αντίκτυπο στις πολιτικές διαχείρισης των ποδοσφαιρικών συλλόγων, ως προς την ποιότητα των λογιστικών βιβλίων. Για να το ελέγξουν αυτό εξετάζουν 109 ευρωπαϊκές ποδοσφαιρικές ομάδες, από το 2008 έως το 2014. Και ελέγχουν παράγοντες όπως την διαχείριση κερδών, τον εξαρτημένο λογιστικό συντηρητισμό, και την αλλαγή στους ελεγκτές. Οι συγγραφείς βρήκαν ότι μετά την επιβολή του αυστηρού κανονισμού του FFP, οι διοικήσεις των ποδοσφαιρικών ομάδων θέλουν να προωθούν την εικόνα οικονομικών, υγιών οργανισμών, προκειμένου να λαμβάνουν χρήματα και άδειες από την UEFA.

Οι Pradhan et al. (2016) παρουσιάζουν την οικονομική κατάσταση των ιταλικών ποδοσφαιρικών ομάδων της πρώτης εθνικής. Σκοπός τους είναι να αξιολογήσουν την οικονομική απόδοση τριών κορυφαίων ιταλικών ποδοσφαιρικών συλλόγων, εισηγμένων στο ιταλικό χρηματιστήριο, δηλαδή της Juventus F.C., της A.S. Roma, και της SS Lazio. Οι συγγραφείς χρησιμοποιούν ένα σύνολο δεικτών ρευστότητας και κερδοφορίας, για την περίοδο 2011/12 έως 2015/16. Οι Pradhan et al. (2016) βρίσκουν ότι η SS Lazio είναι ο πιο οικονομικά σταθερός σύλλογος, η A.S. Roma κατέχει την υψηλότερη ρευστότητα, ενώ η Juventus F.C. δεν μπορεί να διαχειριστεί επαρκώς τις υποχρεώσεις της – παρά τα εξαιρετικά αθλητικά επιτεύγματα της. Οι συγγραφείς, ακόμη, αναγνωρίζουν ότι παρατηρείται μια αύξηση στις υποχρεώσεις.

Από μια άλλη άποψη, οι Sakinc et al. (2017) αναλύουν τη χρηματοοικονομική απόδοση 22 ποδοσφαιρικών συλλόγων που ανήκαν σε εννέα διαφορετικά ευρωπαϊκά πρωταθλήματα. Συγκρίνουν τα αποτελέσματα μεταξύ τους, και με τους κανονισμούς της UEFA. Εντοπίζουν μια δεκαετή περίοδο μελέτης, από το 2005 έως το 2014. Οι συγγραφείς χρησιμοποιούν δείκτες, όπως ROA, ROE, δείκτες ρευστότητας, δείκτη χρέους / ιδίων κεφαλαίων, δείκτη κάλυψης τόκων,

δείκτη μακροπρόθεσμου χρέους / σύνολο ενεργητικού, ΚΠΤΦΑ (Κέρδη Προ Τόκων, Φόρων και Αποσβέσεων). Οι Sakinc et al. (2017) καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι υπάρχει θετική, μη σημαντική συσχέτιση μεταξύ των αθλητικών επιδόσεων και της χρηματοοικονομικής κατάστασης ενός συλλόγου.

Οι Acero et al. (2017) αναλύουν τη σχέση και εξετάζουν τον αντίκτυπο του FFP μεταξύ δομής ιδιοκτησίας και οικονομικών αποδόσεων στις πέντε μεγαλύτερες ευρωπαϊκές διοργανώσεις ποδοσφαίρου, κατά το 2007 - 2008 (πριν το FFP) και κατά το 2012 - 2013 (μετά το FFP). Το δείγμα τους αποτελείται από 94 ομάδες, και αφορά τις διοργανώσεις της Γερμανίας, της Γαλλίας, της Ισπανίας, της Αγγλίας, και της Ιταλίας. Τα αποτελέσματα των Acero et al. (2017) έδειξαν ότι πριν την επιβολή του FFP, σε οργανισμούς με διασπασμένη ιδιοκτησία, μια αύξηση στους ιδιοκτήτες είχε θετική επίδραση στην οικονομική απόδοση (και αντίστροφα). Αυτό άλλαξε μετά το FFP.

Οι Dimitropoulos και Koronios (2018) εξετάζουν την προβλεψιμότητα και την διατήρηση των κερδών 109 ευρωπαϊκών ποδοσφαιρικών συλλόγων, από το 2008 έως το 2016. Εξετάζουν, ακόμη, το κατά πόσο το FFP ανάγκασε τις ομάδες αυτές να δημιουργήσουν μια πιο προβλέψιμη ροή κερδών. Αναγνώρισαν ότι η επιβολή του FFP είχε θετικό αντίκτυπο στις ταμειακές ροές και στην πρόβλεψη των κερδών. Άλλωστε, μετά το FFP, η προβλεψιμότητα των κερδών αυξήθηκε.

Οι Dimitropoulos και Scafarto (2019) προσπαθούν να ελέγξουν τον αντίκτυπο που έχει ο κανονισμός του FFP στις Ιταλικές ποδοσφαιρικές ομάδες της Α' κατηγορίας. Οι δείκτες που εξετάζουν είναι η σχέση μεταξύ του μηχανισμού εσωτερικής διακυβέρνησης και των μισθολογικών δαπανών, η μεταβολή της σημασίας των δαπανών για παίκτες (ως οδηγός των αθλητικών επιδόσεων) και η μεταβολή του ιταλικού ποδοσφαιρικού επιχειρηματικού μοντέλου. Ως δείγμα αναλύουν 15 ιταλικές ποδοσφαιρικές ομάδες (165 παρατηρήσεις). Η χρονική περίοδος της έρευνας είναι από το 2007 έως το 2017 ενώ ελέγχουν παράγοντες όπως οι μισθολογικές δαπάνες, οι αθλητικές επιδόσεις και οι οικονομικές αποδόσεις. Οι Dimitropoulos και Scafarto (2019) αναφέρουν ότι η επιβολή του FFP έχει αρνητικό αντίκτυπο στη σχέση μεταξύ των αμοιβών των παικτών και των αθλητικών επιδόσεων, θετική σχέση μεταξύ των καθαρών αμοιβών που δίνει μια ομάδα για την απόκτηση παίκτη και των αθλητικών επιδόσεων, και θετική επίδραση μεταξύ των κερδών από μεταγραφή παίκτη και των οικονομικών

αποδόσεων. Ακολούθως, οι συγγραφείς ανακάλυψαν ότι η επιβολή του FFP έχει μεταβάλλει και το επιχειρηματικό μοντέλο των ιταλικών ποδοσφαιρικών συλλόγων. Ενώ εστιάζονταν στην αποδοτικότητα βάση της αποτελεσματικότητας, μετά το FFP προσανατολίζονται στην επίτευξη κέρδους από διαπραγματεύσεις παικτών.

Συνεχίζοντας, όσον αφορά τα ελληνικά δεδομένα, η Μανουσάκη (2012) μέσα από την έρευνα της προσπαθεί να μελετήσει την βιωσιμότητα της ΠΑΕ ΟΦΗ, κατά την πενταετία 2006 με 2011. Επιδιώκει να εξάγει χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με την εξέλιξη της οικονομικής κατάστασης της ΠΑΕ ΟΦΗ, καθώς και να προβλέψει μεσοπρόθεσμα την οικονομική πορεία και την προοπτική περαιτέρω βελτίωσης αυτής. Η συγγραφέας αναλύει τα χρηματοοικονομικά στοιχεία της ποδοσφαιρικής ομάδας, χρησιμοποιώντας δύο οικονομικά μοντέλα, και υπολογίζοντας οικονομικούς δείκτες, όπως τον δείκτη ρευστότητας, τον δείκτη δραστηριότητας, τον δείκτη κεφαλαιακής διάρθρωσης και βιωσιμότητας, αλλά και τον δείκτη αποδοτικότητας. Τα απαραίτητα δεδομένα τα παίρνει από τις οικονομικές καταστάσεις. Η Μανουσάκη (2012) συμπεραίνει ότι η ΠΑΕ ΟΦΗ δεν είναι σε καλή οικονομική πορεία, έχοντας προβλήματα ρευστότητας, και μη μπορώντας να ικανοποιήσει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της. Οι δανειακές υποχρεώσεις της ομάδας συνεχώς αυξάνονται, αφού δανείζεται προκειμένου να καλύψει τις υποχρεώσεις της. Οι οικονομικές τις ζημιές αυξήθηκαν σημαντικά από το 2007, και μετά.

Αντίστοιχα, ο Αγαπαλίδης (2012) ερευνά την χρηματοοικονομική κατάσταση της ΑΕΚ, παρουσιάζοντας προτάσεις εξυγίανσης αυτής. Αναλύει αντίστοιχους δείκτες με αυτούς της Μανουσάκη (2012), επιλέγοντας και την ίδια χρονική περίοδο (δηλαδή 2006 με 2011). Και σε αυτή την έρευνα τα στοιχεία εξήχθησαν από τις οικονομικές καταστάσεις και τους ισολογισμούς. Ο Αγαπαλίδης (2012) καταλήγει στο συμπέρασμα ότι – σύμφωνα με τους αριθμοδείκτες - η ΑΕΚ παρουσιάζει μια προβληματική εικόνα, όσον αφορά την οικονομική της πορεία. Αυτό οφείλεται τόσο σε διοικητικά λάθη, όσο και στην πτώση των αθλητικών επιδόσεων της. Ακόμη, και η συνολική αποδοτικότητα της ποδοσφαιρικής ομάδας είναι αρνητική, εξαιτίας της ανικανότητας της ομάδας να αποκτήσει κέρδη. Ο συγγραφέας βλέπει, επίσης, ότι υπάρχουν και προβλήματα ρευστότητας, με εμφανή αδυναμία είσπραξης απαιτήσεων (είτε από πελάτες είτε από ανείσπρακτες επιταγές) ενώ το πάγιο ενεργητικό της ΠΑΕ ΑΕΚ έχει την τάση να μειώνεται.

Ένα χρόνο αργότερα, ο Λεβέντης (2013) ασχολείται με την χρηματοοικονομική μελέτη των οικονομικών καταστάσεων της ΠΑΕ Ολυμπιακός, για τα έτη 2010 – 2012. Σκοπός του συγγραφέα είναι η εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων σχετικά με τη δομή, το ρόλο, αλλά και τις αδυναμίες της ομάδας. Αναλύει δείκτες όπως τον δείκτη αποδοτικότητας, τον δείκτη ρευστότητας, τον δείκτη δραστηριότητας, καθώς και τον δείκτη χρηματοοικονομικής μόχλευσης. Τα απαραίτητα δεδομένα βρέθηκαν από τους ισολογισμούς και τις Καταστάσεις Αποτελεσμάτων Χρήσης. Ο Λεβέντης (2013) καταλήγει στο συμπέρασμα ότι ο Ολυμπιακός αύξησε τον κύκλο εργασιών του κατά τα έτη 2011 με 2012, κράτησε τον τζίρο του, μειώθηκαν όμως τα κέρδη του. Η ρευστότητα παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα.

Από μια άλλη άποψη, ο Τούσις (2016) συγκρίνει την αποδοτικότητα των ελληνικών και αγγλικών ποδοσφαιρικών ομάδων. Από το ελληνικό πρωτάθλημα παίρνει τον Ολυμπιακό, τον ΠΑΟΚ, τον Παναθηναϊκό, τον Πανιώνιο, τον Αστέρα Τρίπολης, και τη Skoda Ξάνθης. Από το αγγλικό πρωτάθλημα ασχολείται με την Manchester United, τη Liverpool, την Chelsea, την Arsenal, την Manchester City, την Everton, την Sunderland, την Stoke City, την Aston Villa, και την Tottenham. Η χρονική διάρκεια της έρευνας είναι από το 2010 έως και το 2015. Όπως και στις προηγούμενες έρευνες που ασχολούνται με τα ελληνικά πρωταθλήματα, η χρηματοοικονομική ανάλυση βασίστηκε στους δείκτες ρευστότητας, αποδοτικότητας, δραστηριότητας, καθώς και στους δείκτες χρέους – μόχλευσης. Ο Τούσις (2016) καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η ρευστότητα των αγγλικών ομάδων είναι εμφανώς μεγαλύτερη, σε σχέση με τις ομάδες του ελληνικού πρωταθλήματος. Ωστόσο, ο δείκτης αποδοτικότητας είχε αρνητικές τιμές και στα δύο πρωταθλήματα. Σχετικά με τα ελληνικά δεδομένα, ο συγγραφέας βρήκε ότι μόνο ο Αστέρας Τρίπολης είχε θετικό περιθώριο κέρδους.

Ασχολούμενος με το ελληνικό πρωτάθλημα, ο Χέλμης (2015) κάνει ανάλυση έντεκα ποδοσφαιρικών ομάδων (Ολυμπιακός, Παναθηναϊκός, ΠΑΟΚ, Ατρόμητος, Skoda Ξάνθης, ΟΦΗ, Αστέρας Τρίπολης, ΠΑΣ Γιάννινα, Λεβαδειακός), ως προς την χρηματοοικονομική και αθλητική τους επίδοση. Ερευνά τα έσοδα αυτών των ομάδων για τις σεζόν 2011/12 έως 2013/14. Εξετάζονται οι πηγές των εσόδων – εισιτήρια, εμπορικές συμφωνίες, χορηγίες, τηλεοπτικά δικαιώματα, ευρωπαϊκές συμμετοχές, με ιδιαίτερη αναφορά στις χορηγίες και στις συμφωνίες με τον ΟΠΑΠ. Όπως και σε προηγούμενες έρευνες, έτσι κι εδώ, ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ένα συνδυασμό δεικτών αποδοτικότητας, φερεγγυότητας, και ρευστότητας. Ο Χέλμης (2015)

αναγνωρίζει ότι η παγκόσμια οικονομική κρίση έχει επηρεάσει και το ελληνικό ποδόσφαιρο. Οι χρηματοοικονομικοί δείκτες των ομάδων δεν είναι ικανοποιητικοί, ενώ σε γενικές γραμμές οι ΠΑΕ δεν είναι επικερδείς. Ακόμη, ο συγγραφέας ανακάλυψε ότι τα έσοδα των ομάδων εξαρτώνται από το πληθυσμό της έδρας τους, και τους φιλάθλους, ενώ μεγάλη εξάρτηση υπάρχει από τα τηλεοπτικά δικαιώματα και τις χορηγίες. Ως αποτέλεσμα, οι μεγάλες αστικές ομάδες εμφάνισαν καλύτερες οικονομικές αποδόσεις.

Λίγα χρόνια αργότερα, οι Chelmiss et al. (2017) εξετάζουν τις επιδόσεις εννέα ελληνικών ποδοσφαιρικών συλλόγων (Αστέρας Τρίπολης, Ατρόμητος, ΠΑΣ Γιάννινα, Λεβαδειακός, Skoda Ξάνθης, Ολυμπιακός, ΟΦΗ, Παναθηναϊκός, ΠΑΟΚ) που αγωνίζονται στη Super League για τις σεζόν 2011/12 έως 2012/14. Ελέγχουν τις οικονομικές, εμπορικές, και αθλητικές επιδόσεις των εν λόγω ομάδων, χρησιμοποιώντας – κι οι εν λόγω συγγραφείς - δείκτες κερδοφορίας, φερεγγυότητας, ρευστότητας. Οι Chelmiss et al. (2017) επιβεβαιώνουν προηγούμενες μελέτες που θέλουν τους ποδοσφαιρικούς συλλόγους να αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα, έχοντας ανάγκη για επιπρόσθετα έσοδα. Σημαντικό πρόβλημα στους ελληνικούς συλλόγους είναι τα μεγάλα ανοίγματα που δημιουργούν, ειδικότερα για την απόκτηση παικτών. Αυτό, κυρίως, εμφανίζεται στους μεγάλους συλλόγους, οι οποίοι ξοδεύουν προκειμένου να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους. Οι μικρότερες ομάδες φαίνεται να έχουν καλύτερη οικονομική κατάσταση. Επιπρόσθετα, οι συγγραφείς παρέθεσαν την μεγάλη εξάρτηση που έχει η Super League από τα τηλεοπτικά δικαιώματα και τις χορηγίες του ΟΠΑΠ.

2.3. ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΕΛΕΓΧΟ

Όπως μπορούμε να διακρίνουμε και από την παραπάνω περιγραφή της υφιστάμενης βιβλιογραφίας, πολλές έρευνες έχουν γίνει πάνω στο ποδόσφαιρο, στις οικονομικές και αθλητικές επιδόσεις των ομάδων, αλλά και σχετικά με τις επιδόσεις των συλλόγων και τους κανονισμούς του Financial Fair Play. Αντίστοιχες έρευνες έχουν γίνει και στην Ελλάδα [(Chelmiss, Niklis, Baourakis, & Zorounidis, 2017), (Αγαπαλίδης, 2012), (Λεβέντης, 2013), (Μανουσάκη, 2012), (Τούσιας, 2016), (Χέλμης, 2015)]. Ωστόσο, ως προς τη γνώση μας, οι εν λόγω έρευνες φθάνουν έως το 2015, χωρίς να κάνουν άμεση σύγκριση των οικονομικών και αθλητικών επιδόσεων των ομάδων, πριν και μετά τη ψήφιση των κανονισμών του FFP από την UEFA.

Στην παρούσα εργασία θα συγκρίνουμε την οικονομική και την αθλητική αποδοτικότητα σημαντικών ελληνικών ποδοσφαιρικών συλλόγων, πριν και μετά την ψήφιση του κανονισμού του Financial Fair Play. Αποσκοπούμε στον έλεγχο του κατά πόσο οι αθλητικές επιδόσεις επηρεάζουν τις οικονομικές αποδόσεις. Καθώς και στον έλεγχο του κατά πόσο ο κανονισμός αυτός της UEFA, το FFP, επηρέασε την σχέση αυτή.

Οι ομάδες τις οποίες θα αναλύσουμε είναι οι εξής: ΠΑΕ Ολυμπιακός Σ.Φ.Π., ΠΑΕ ΠΑΟΚ, ΠΑΕ Παναθηναϊκός Α.Ο., ΠΑΕ Ατρόμητος Αθηνών 1923, Α.Ο. Ξάνθη, Αθλητικός Γυμναστικός Σύλλογος Αστέρης Τρίπολης ΠΑΕ, ΠΑΕ ΠΑΣ Γιάννινα 1966, ΠΑΕ Παναιτωλικός Γ.Φ.Σ., Αθλητικός Ποδοσφαιρικός Όμιλος Λεβαδειακός, Γ.Α.Σ. Βέροια. Η χρονική περίοδος της έρευνας είναι από το 2008 (σεζόν 2008/09) έως το 2016 (σεζόν 2016/17).

Επιπλέον, θα χρησιμοποιήσουμε έναν συνδυασμό χρηματοοικονομικών δεικτών – όπως άλλωστε χρησιμοποιούν οι περισσότεροι συγγραφείς που ερευνούν την πορεία του ελληνικού ποδοσφαίρου, με τις αθλητικές επιδόσεις των ομάδων, ελέγχοντας δεδομένα όπως τους βαθμούς του πρωταθλήματος, τα γκολ στο πρωτάθλημα, τις τελικές προσπάθειες, τα καθαρά έσοδα. Αναλυτική αναφορά για τη μεθοδολογία της έρευνας και τους δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν θα γίνει στο αντίστοιχο κεφάλαιο.

3. FINANCIAL FAIR PLAY (F.F.P.)

Το Financial Fair Play (FFP) εισήχθη από το ευρωπαϊκό σώμα διοίκησης της UEFA ως μια προσπάθεια να αποτραπούν οι μεγάλες οικονομικές δυσκολίες των ομάδων από την υπέρβαση του προϋπολογισμού. Οι σύλλογοι θα πρέπει να λειτουργήσουν μέσα στα οικονομικά τους όρια και να πληρούν τους στόχους “ισορροπίας”, ενώ οι συναλλαγές θα πρέπει να είναι διαφανείς. Αυτό σήμαινε ότι οι πλούσιες δαπάνες για τις μεταγραφές και για τους μισθούς των παικτών, για παράδειγμα - θα έπρεπε να βρίσκονται σε αναλογία με τα έσοδα του συλλόγου. Επιπρόσθετα, η UEFA ήλπιζε ότι θα ενθάρρυνε τις Π.Α.Ε. να οικοδομήσουν μια βιώσιμη μορφή ανάπτυξης τόσο στον αθλητικό όσο και στον εμπορικό τομέα.

Ο όρος "Financial Fair Play" χρησιμοποιείται συχνά όταν μιλάμε για την ανάγκη ενός συλλόγου να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της UEFA για το Break-Even. Ωστόσο, οι κανόνες FFP της UEFA κυμαίνονται σε περίπου 90 σελίδες και καλύπτουν σημαντικά περισσότερα στοιχεία από την ανάγκη ενός συλλόγου να ισορροπήσει τις χρεώσεις και τις πιστώσεις.

3.1. Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΗΣ UEFA

Η UEFA (Union of European Football Associations ή Ένωση Ευρωπαϊκών Ποδοσφαιρικών Ομοσπονδιών) ιδρύθηκε στην Βασιλεία της Ελβετίας, στις 15 Ιουνίου 1954, με σκοπό την ανάπτυξη της ενότητας και της αλληλεγγύης μεταξύ της ευρωπαϊκής ποδοσφαιρικής κοινότητας. Αποτελεί την βασική οργάνωση του ευρωπαϊκού ποδοσφαίρου, αλλά και μια από τις έξι δια - ηπειρωτικές συνομοσπονδίες της FIFA (της Διεθνούς Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας). Η UEFA ενεργεί εξ' ονόματος των εθνικών ποδοσφαιρικών ευρωπαϊκών ενώσεων, αποσκοπώντας στην προώθηση του ποδοσφαίρου και την ενίσχυση της θέσης του, ως το πιο δημοφιλές άθλημα παγκοσμίως. Δεν έχει κυβερνητικές εξουσίες, αντ' αυτού αντιπροσωπεύει τις εθνικές ποδοσφαιρικές ομοσπονδίες της Ευρώπης ενεργώντας σύμφωνα με τις επιθυμίες των ενώσεων αυτών.

Όταν ιδρύθηκε, είχε προσωπικό πλήρους απασχόλησης – μόλις - τρία άτομα, και αποτελούνται από 31 εθνικές ποδοσφαιρικές ενώσεις. Παρ' όλα αυτά, κατά τη διάρκεια των χρόνων, η UEFA έχει αναπτυχθεί από ένα κυρίως διοικητικό όργανο, σε ένα δυναμικό αθλητικό

οργανισμό που είναι σε αρμονία με τις τεράστιες απαιτήσεις του σύγχρονου ποδοσφαίρου. Επιπλέον, κατά τη δεκαετία το 1990, ο αριθμός των ενώσεων της αυξήθηκε αισθητά (διάσπαση της ΕΣΣΔ και των χωρών που δημιουργήθηκαν).

Πλέον, η έδρα της βρίσκεται στη Νιόν της Ελβετίας (από το 1995), απασχολεί πάνω από 620 άτομα προσωπικό, και αποτελείται από 55 ενώσεις και για περισσότερο από έξι δεκαετίες αργότερα, η αποστολή της UEFA παραμένει σε μεγάλο βαθμό η ίδια.

3.2. Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΔΡΟΜΗ ΤΟΥ FFP

Το 2009, μετά από οικονομικές έρευνες που διέπραξε η διεθνής ομοσπονδία UEFA διαπιστώθηκε ότι περισσότεροι από τους μισούς ευρωπαϊκούς συλλόγους υπέστησαν οικονομικές απώλειες κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους, τις οποίες κατάφεραν να μειώσουν μέσω του πλούτου των ιδιοκτητών τους - αλλά τουλάχιστον 20% των συλλόγων που αναλύθηκαν βρίσκονταν μπροστά σε οικονομικό κίνδυνο λόγω κακής διαχείρισης των εσόδων τους και του υπερβολικού όγκου των εξόδων τους. Με το συνεχώς αυξανόμενο κόστος των μεταγραφών και των συμβολαίων των παικτών, οι σύλλογοι άρχισαν να βρίσκουν δυσκολίες στις πληρωμές με αποτέλεσμα να δημιουργούν συνεχώς οφειλές προς δημόσιους φορείς και αθλητές.

Οι κανονισμοί, οι οποίοι πρέπει να τηρούνται από όλους τους συλλόγους που συμμετέχουν στους διαγωνισμούς της UEFA, καταρτίστηκαν το 2009. Συστήθηκαν στο κοινό τον Ιούνιο 2010, για την σεζόν 2011/12. Από το 2010 μέχρι σήμερα το περιεχόμενο των κανόνων έχει ανανεωθεί τρεις φορές, πρώτη το 2012, δεύτερη το 2015, και τελευταία το 2018. Σκοπός των αλλαγών ήταν ο εκσυγχρονισμός των κανόνων με βάση τα τρέχον δεδομένα της κάθε περιόδου, καθώς και η περαιτέρω χαλάρωση των κανόνων, για να μην εμποδίζουν την σωστή και ομαλή ανάπτυξη των ομάδων.

Κάθε ποδοσφαιρικός σύλλογος που επιδιώκει να εισέρθει σε κάποια από τις διοργανώσεις της UEFA (UEFA Champions League ή UEFA Europa League) πρέπει να λάβει την σχετική άδεια, και συνεπώς, να συμμορφωθεί με τους κανονισμούς του Financial Fair Play.

3.3. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ FFP

Οι κανόνες του FFP περιγράφουν τα ελάχιστα αθλητικά κριτήρια, τις υποδομές, το προσωπικό, και τα διοικητικά, νομικά και οικονομικά κριτήρια που απαιτούνται για την χορήγηση άδειας UEFA σε έναν σύλλογο. Σε πολλά ποδοσφαιρικά πρωταθλήματα υπάρχουν ήδη οι περισσότεροι από αυτούς τους κανονισμούς. Εκτός από το κριτήριο Break - Even, η συντριπτική πλειοψηφία ή οι απαιτήσεις της UEFA καλύπτονται ήδη από τους ισχύοντες κανόνες της Premier League.

Οι κανονισμοί του FFP συνίστανται, κατ' ουσία, σε δύο κανόνες:

✓ Ο κανόνας περί καθυστερημένων οφειλών.

Καθυστερημένες οφειλές θεωρούνται όλες οι πληρωμές που εκκρεμούν (προς τους αθλητές, τους μισθωτούς υπαλλήλους, τις κοινωνικές και φορολογικές αρχές ή άλλα club) που δεν έχουν πληρωθεί κατά την συμβατικούς συμφωνηθείσα προθεσμία.

✓ Ο κανόνας του Break Even Point.

Οι σχετικές δαπάνες ενός συλλόγου πρέπει να καταβάλλονται από το σχετικό εισόδημα ή με άλλα λόγια, οι σχετικές δαπάνες δεν πρέπει να υπερβαίνουν τα σχετικά εισοδήματα. Είναι αποδεκτή η συνολική απόκλιση έως και 5 εκατ. € για τρία οικονομικά έτη. Στην πραγματικότητα, οι Π.Α.Ε πρέπει να εξισορροπήσουν τα φορολογικά τους βιβλία για τρία χρόνια.

Οι επενδύσεις σε υποδομές, σε εγκαταστάσεις κατάρτισης ή σε εκπαίδευση νέων αθλητών απαλλάσσονται. Τα έσοδα πρέπει να παράγονται από τον σύλλογο, συμπεριλαμβανομένων για παράδειγμα, των εσόδων από χρηματοοικονομικά προϊόντα, των τηλεοπτικών εσόδων, της διαφήμισης, των χορηγιών, των πωλήσεων παικτών και των χρηματικών βραβείων.

Εκτός από την παρακολούθηση των καθυστερούμενων οφειλών και του Break – Even Point, οι κανόνες της UEFA απαιτούν την ύπαρξη των εξής κριτηρίων και προδιαγραφών εντός ενός συλλόγου:

3.3.1. ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

Τα αθλητικά κριτήρια που απαιτεί το Financial Fair Play της UEFA είναι:

- i. Ένα γραπτό και εγκεκριμένο πρόγραμμα ανάπτυξης νέων.
- ii. Τουλάχιστον τρεις ομάδες νέων (u 10, 10 - 14, 15 - 21).
- iii. Ετήσιες ιατρικές εξετάσεις για την βασική ομάδα.
- iv. Εγγραφή παικτών για όλους όσους είναι άνω των 10 ετών.
- v. Γραπτές συμβάσεις με επαγγελματίες παίκτες.
- vi. Συμμετοχές σε διαιτησίες πριν από την κανονική σεζόν.
- vii. Φυλετική ισότητα.

3.3.2. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΥΠΟΔΟΜΗΣ

Τα κριτήρια υποδομής που απαιτεί το Financial Fair Play της UEFA είναι:

- i. Ένα στάδιο για διοργανώσεις της UEFA στις χώρες των μελών της ένωσης.
- ii. Ένα στάδιο που διέπεται από τους κανονισμούς υποδομής της UEFA.
- iii. Εγκαταστάσεις κατάρτισης με λειτουργία όλο το χρόνο.
- iv. Αποδυτήρια και ιατρείο.
- v. Προσωπικό και διοίκηση.

3.3.2.1. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

Η UEFA απαιτεί από τους ποδοσφαιρικούς ομίλους που συμμετέχουν στις διοργανώσεις της να έχουν το έξης προσωπικό:

- i. Γραμματέα.
- ii. Γενικό διευθυντή.
- iii. Οικονομικό διευθυντή.

- iv. Ιατρό.
- v. Φυσιοθεραπευτή.
- vi. Υπεύθυνο ασφαλείας.
- vii. Επικεφαλή προπονητή.

3.3.3. ΝΟΜΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

Τα νομικά κριτήρια που απαιτεί το Financial Fair Play της UEFA είναι:

- i. Γραπτή σύμβαση με τον ποδοσφαιριστή.
- ii. Επίσημα έγγραφα, τα οποία παρέχουν οικονομικά στοιχεία για οποιαδήποτε θυγατρική.

3.3.4. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

Οι οικονομικές υποχρεώσεις των ποδοσφαιρικών ομάδων που συμμετέχουν στις διοργανώσεις της UEFA είναι:

- i. Η κατάρτιση ετησίων και ενδιάμεσων οικονομικών καταστάσεων.
- ii. Η δημοσίευση λεπτομερειών για τα στοιχεία που αναφέρονται στον ισολογισμό.
- iii. Η μη ύπαρξη καθυστερούμενων οφειλών (προς συλλόγους, εργαζόμενους, φορολογικές αρχές).
- iv. Η οικονομική επιβεβαίωση ότι πρόκειται για συνεχιζόμενη δραστηριότητα.

Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί ότι οποιαδήποτε μη συμμόρφωση σε σχέση με τις παραπάνω απαιτήσεις συνεπάγεται μια από τις οχτώ κυρώσεις -περί μη συμμόρφωσης στους κανονισμούς -που θα δούμε παρακάτω. Αν και η μη ύπαρξη μιας νεανικής ομάδας κάτω των 10

ετών, για παράδειγμα, θα οδηγούσε μάλλον σε μια προειδοποίηση παρά σε μια πιο σοβαρή κύρωση.

3.3.5. ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ FINANCIAL FAIRPLAY

Συνοπτικά, οι στόχοι του Financial Fair Play είναι οι εξής:

- a) Η βελτίωση της οικονομικής και χρηματοοικονομικής ικανότητας των συλλόγων. Αύξηση της διαφάνειας και της αξιοπιστίας τους.
- b) Η απαραίτητη σημασία στην προστασία των πιστωτών, εξασφαλίζοντας ότι οι σύλλογοι θα επιτελούν εγκαίρως τις υποχρεώσεις τους (με ιδιωτικούς φορείς, τις κοινωνικές / φορολογικές αρχές και άλλους συλλόγους).
- c) Η εισαγωγή περισσότερης πειθαρχίας και ορθολογικότητας, στα οικονομικά των ποδοσφαιρικών συλλόγων.
- d) Η ενθάρρυνση των συλλόγων να λειτουργούν με βάση τα δικά τους έσοδα.
- e) Η ενθάρρυνση για την πραγματοποίηση υπεύθυνων δαπανών, για το μακροπρόθεσμο όφελος του ποδοσφαίρου.
- f) Η προστασία της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των ευρωπαϊκών ποδοσφαιρικών συλλόγων.

3.3.6. ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΜΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΣΤΟΥΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥΣ

Ο οργανισμός δημοσιονομικού ελέγχου των σωματείων της UEFA (Club Financial Control Body - CFCB), ο οποίος παρακολουθεί το FFP, διαθέτει σειρά κυρώσεων που του παρέχονται για μη συμμόρφωση. Αυτές κυμαίνονται από προειδοποιήσεις και επιπλήξεις, σε αποκλεισμό από διοργανώσεις, αποκλεισμό από μελλοντικούς αγώνες και απόκτηση τίτλων. Είναι επίσης δυνατά τα προστίματα, οι παρακρατήσεις εσόδων και οι περιορισμοί στις μεταγραφές παικτών.

Οι παραβιάσεις των προαναφερθέντων κριτηρίων προκαλούν μια σειρά κυρώσεων, που κυμαίνονται από συστάσεις έως και αποκλεισμό του μη συμμορφούμενου συλλόγου από τους ευρωπαϊκούς διαγωνισμούς συλλόγων.

Συνολικά υπάρχουν οχτώ πιθανές κυρώσεις – τιμωρίες που θα μπορούσαν να επιβληθούν σε μη συμμορφούμενη Π.Α.Ε. Αυτές είναι:

- 1) Προειδοποίηση.
- 2) Πρόστιμο.
- 3) Αφαίρεση βαθμών.
- 4) Παρακράτηση χρηματικών επάθλων από τις διοργανώσεις της UEFA.
- 5) Απαγόρευση εγγραφής νέων παικτών στις διοργανώσεις της UEFA.
- 6) Περιορισμός στον αριθμό των παικτών που ένας ποδοσφαιρικός σύλλογος μπορεί να εγγράψει στις διοργανώσεις της UEFA.
- 7) Αποκλεισμός από διοργάνωση που βρίσκεται σε εξέλιξη.
- 8) Αποκλεισμός από μελλοντικές διοργανώσεις.

3.3.6.1. ΟΜΑΔΕΣ ΠΟΥ ΤΙΜΩΡΗΘΗΚΑΝ

Περισσότερες από 55 ποδοσφαιρικές ομάδες έχουν τιμωρηθεί από την UEFA, επειδή δεν έχουν ακολουθήσει τους κανονισμούς του FFP. Οι ομάδες αυτές προέρχονται από περισσότερες από 20 χώρες. Οι πιο κοινές από τις τιμωρίες που έχει επιβάλλει η UEFA είναι η παρακράτηση των εσόδων από τις διοργανώσεις της, ο αποκλεισμός από ευρωπαϊκές διοργανώσεις, ο περιορισμός του προϋπολογισμού των ομάδων, καθώς και απλά χρηματικά πρόστιμα ή συνδυασμός των παραπάνω τιμωριών. Τα ποσά των χρηματικών προστίμων ποικίλλουν από μερικές χιλιάδες ευρώ σε μερικά εκατομμύρια ευρώ, ανάλογα με την παραβίαση και την ομάδα.

Η πιο πρόσφατη τιμωρία ποδοσφαιρικού ομίλου είναι της Manchester City, το Φεβρουάριο 2020. Ο Οργανισμός Δημοσιονομικού Ελέγχου της UEFA ανακάλυψε ότι η Manchester City διαπράττει σοβαρές παραβιάσεις, ως προς τους κανονισμούς του FFP. Ο όμιλος, για το διάστημα 2012 με 2016, είχε υπερτιμήσει τα έσοδα από τις χορηγίες (κυρίως από

την Etihad Airways), τόσο στους λογαριασμούς του, όσο και στις πληροφορίες που έδινε στην UEFA. Επιπλέον, η ομάδα δεν συνεργάστηκε στην έρευνα που έκανε η UEFA. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η Manchester City να αποβληθεί από το Champions League, για δύο έτη, αλλά και να της επιβληθεί πρόστιμα 30 εκατ. €. Η επιβολή του προστίμου βασίστηκε περισσότερο σε εσωτερικές πηγές του συλλόγου που έδειχναν ότι ο ιδιοκτήτης - και μέλος της κυβερνώσας οικογένειας του Abu Dhabi - χρηματοδοτούσε το μεγαλύτερο μέρος του συλλόγου και των παικτών από την αεροπορική εταιρεία του Abu Dhabi, την Etihad Airways. Η Manchester City εμφάνιζε έλλειμμα εκατομμυρίων.

Στο Παράρτημα παρατίθενται αναλυτικός πίνακας με τις ομάδες και τις τιμωρίες που τους επιβλήθηκαν.

3.4. CLUB FINANCIAL CONTROL BODY (CFCB)

Ο Οργανισμός Δημοσιονομικού Ελέγχου της UEFA ονομάζεται Club Financial Control Body (CFCB), και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επίβλεψη της εφαρμογής των κανονισμών UEFA Club Licensing και Financial Fair Play.

Το CFCB είναι το δικαιοδοτικό όργανο και μπορεί να επιβάλει πειθαρχικά μέτρα σε περίπτωση μη εκπλήρωσης των απαιτήσεων που καθορίζονται από τους κανονισμούς UEFA Club Licensing και Financial Fair Play. Οι τελικές αποφάσεις της μπορούν να προσβληθούν ενώπιον του διαιτητικού δικαστηρίου (CAS) στη Λοζάνη. Αξίζει να σημειωθεί ότι το CFCB είναι αρμόδιο να καθορίσει εάν οι δικαιούχοι (εθνικοί σύλλογοι) και οι αιτούντες άδειες (σύλλογοι) πληρούν τα κριτήρια αδειοδότησης ή τις απαιτήσεις χρηματοοικονομικής ευχέρειας και να αποφασίζουν για υποθέσεις σχετικά με την επιλεξιμότητα του συλλόγου για τους διαγωνισμούς της UEFA.

Το CFCB υποστηρίζεται από ένα Ερευνητικό Επιμελητήριο (Investigatory Chamber), με επικεφαλή ερευνητή του CFCB για το στάδιο παρακολούθησης και διερεύνησης της διαδικασίας, καθώς και από ένα Δικαστικό Επιμελητήριο (Adjudicatory Chamber) για το στάδιο της κρίσης που διεξάγεται από τον πρόεδρο του CFCB.

Το τμήμα ερευνών αποτελείται από τον επικεφαλής ερευνητή του CFCB, ο οποίος διευθύνει το ελεγκτικό τμήμα και λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα για την εξασφάλιση της ορθής λειτουργίας του και τουλάχιστον τρία άλλα μέλη, συμπεριλαμβανομένου ενός αναπληρωτή επικεφαλής ερευνητή.

Μια έρευνα μπορεί να ξεκινήσει αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν αιτήματος. Ο επικεφαλής ερευνητής του CFCB καταρτίζει τα γεγονότα και συλλέγει όλα τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία. Ο ίδιος οδηγεί τη διαδικασία έρευνας ή αναθέτει το ρόλο του εξεταστή σε άλλο μέλος.

Το δευτεροβάθμιο ερευνητικό επιμελητήριο αποτελείται από τον πρόεδρο του CFCB, ο οποίος προΐσταται στο επιμελητήριο και εποπτεύει τη λειτουργία αυτού, καθώς και από τουλάχιστον τρία ακόμη μέλη, συμπεριλαμβανομένων δύο αντιπροέδρων.

Στο τέλος της έρευνας, ο επικεφαλής ερευνητής του CFCB, μετά από διαβούλευση με τα άλλα μέλη του εξεταστικού τμήματος, μπορεί:

- Να αποφασίσει να απορρίψει την υπόθεση.
- Να συνάψει, με τη συγκατάθεση του εναγομένου, συμφωνία διακανονισμού.
- Να ζητήσει, με τη συγκατάθεση του εναγομένου, πειθαρχικά μέτρα που περιορίζονται σε προειδοποίηση, επίπληξη ή χρηματική ποινή μέχρι ποσού 200.000 € κατ' ανώτατο όριο.
- Να παραπέμψει την υπόθεση στο Adjudicatory Chamber.

Η διαδικασία της διεξαγωγής απόφασης γίνεται από τον πρόεδρο του CFCB, ο οποίος ενημερώνει τον εναγόμενο για τα στάδια που ακολουθούνται, αλλά και για την τελική απόφαση.

Το δικαστήριο αποφασίζει τελικά με την παρουσία τουλάχιστον τριών μελών του, συμπεριλαμβανομένου του προέδρου του CFCB, που παρακολούθησαν τις συζητήσεις με απλή πλειοψηφία. Το δικαστήριο μπορεί να λάβει τις ακόλουθες τελικές αποφάσεις:

- Να απορρίψει την υπόθεση.
- Να αποδεχθεί ή να απορρίψει την είσοδο του συλλόγου στον διαγωνισμό της λέσχης UEFA.

- Να επιβάλει πειθαρχικά μέτρα.
- Να υποστηρίξει, να απορρίψει ή να τροποποιήσει μια απόφαση του επικεφαλής ερευνητή του CFCB.

Συνοψίζοντας, όπως ήδη παρουσιάσαμε, το Financial Fair Play (FFP) δημιουργήθηκε ως μια προσπάθεια οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι να λειτουργούν μέσα στα οικονομικά τους όρια και να πληρούν τους στόχους “ισορροπίας”, με διαφανείς συναλλαγές. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να υπάρχει αναλογία ανάμεσα στα έσοδα και τα έξοδα των συλλόγων. Μετά την επιβολή του κανονισμού κάποιοι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι τον ακολούθησαν, άλλοι πάλι προσπάθησαν να τον αποφύγουν, προσλαμβάνοντας ακόμη και μικρές ελεγκτικές εταιρείες προκειμένου να “χειραγωγήσουν ” τα οικονομικά στοιχεία όπως θέλουν εκείνοι. Σε κάθε περίπτωση, όμως, ο κανονισμός του FFP έχει επηρεάσει τις οικονομικές και αθλητικές επιδόσεις των ευρωπαϊκών ποδοσφαιρικών ομάδων. Αυτές τις επιδράσεις θα παρουσιάσουμε στα επόμενα κεφάλαια, ελέγχοντας κατά πόσο ο κανονισμός του Financial Fair Play έχει επηρεάσει τις αθλητικές και οικονομικές αποδόσεις ελληνικών ποδοσφαιρικών ομάδων της Α' εθνικής.

4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Όπως μπορούμε να δούμε κι από την ανασκόπηση της υφιστάμενης βιβλιογραφίας που παραθέσαμε παραπάνω, πολλές έρευνες έχουν γίνει διεθνώς πάνω στις ποδοσφαιρικές ομάδες, και ειδικότερα πάνω στις οικονομικές επιδόσεις και την κερδοφορία αυτών [(Ascari & Gagnerain, 2006), (Barajas & Rodríguez, 2010), (Chelmis, Niklis, Baourakis, & Zorounidis, 2017), (Pradhan, Boyukaslan, & Ecer, 2016), (Procházka, 2012), (Sakinc, Acikalin, & Soyguden, 2017), (Αγαπαλίδης, 2012), (Λεβέντης, 2013), (Μανουσάκη, 2012), (Τούσιας, 2016), (Χέλμης, 2015)], αλλά και στο κατά πόσο η επιβολή του Financial Fair Play (FFP) από την UEFA έχει επηρεάσει τους παραπάνω δείκτες και άλλες μεταβλητές [(Acero, Serrano, & Dimitropoulos, 2017), (Dimitropoulos, 2016), (Dimitropoulos, Leventis, & Dedoulis, 2016), (Dimitropoulos & Koronios, 2018), (Dimitropoulos & Scafarto, 2019)].

Στην παρούσα εργασία θα προσπαθήσουμε να ερευνήσουμε τις επιδράσεις της επιβολής του FFP πάνω στις αθλητικές και οικονομικές αποδόσεις των ελληνικών ποδοσφαιρικών ομάδων της Α' εθνικής. Πέρα από τον επιρροή του FFP, σκοπός της εργασίας είναι και η συσχέτιση των οικονομικών και των αθλητικών επιδόσεων, δηλαδή το κατά πόσο οι αθλητικές επιδόσεις επηρεάζουν τις οικονομικές αποδόσεις των ομάδων. Η χρονική περίοδος της έρευνας μας είναι από το 2008 έως το 2016, και το δείγμα μας αποτελείται από 10 συλλόγους.

4.1. ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΕΣ

Η μεθοδολογία που ακολουθούμε στην παρούσα εργασία έχει βασιστεί στις έρευνες των Acero et al. (2017), Dimitropoulos (2016), Dimitropoulos et al. (2016), Dimitropoulos και Koronios (2018), και Dimitropoulos και Scafarto (2019). Οι εν λόγω συγγραφείς εξετάζουν το κατά πόσο η επιβολή των FFP έχει επηρεάσει κορυφαίες ευρωπαϊκές ποδοσφαιρικές ομάδες (διαφορετικές περιπτώσεις μεταβλητών σε κάθε έρευνα). Οι συγγραφείς ακολουθούν το μοντέλο παλινδρόμησης για τις αναλύσεις τους, δημιουργώντας γραμμικές εξισώσεις παλινδρόμησης. Οι Dimitropoulos (2016), Dimitropoulos et al. (2016), και Dimitropoulos και Scafarto (2019) χρησιμοποιούν ποιοτικές μεταβλητές σε συνδυασμό με τα στοιχεία των ποδοσφαιρικών ομάδων. Παράλληλα, οι Dimitropoulos (2016), και Dimitropoulos και Scafarto (2019) ως ποιοτική

μεταβλητή χρησιμοποιούν την μεταβλητή “FFP”, η οποία παίρνει τη τιμή “1” από την επιβολή των FFP και μετά (2011 και ύστερα), και τη τιμή “0” για τα έτη πριν την επιβολή του FFP. Στην συνέχεια, οι συγγραφείς πολλαπλασιάζουν την ποιοτική μεταβλητή “FFP” με τα ποσοτικά στοιχεία των δειγμάτων τους.

Συνεχίζοντας, εκτός από τις γραμμικές εξισώσεις παλινδρόμησης, οι δείκτες ρευστότητας, κερδοφορίας, καθώς και οι αθλητικοί δείκτες που θα χρησιμοποιήσουμε στο δείγμα μας εμφανίζονται σε ένα πλήθος ερευνών [(Acero, Serrano, & Dimitropoulos, 2017), (Barajas & Rodríguez, 2010), (Chelmis, Niklis, Baourakis, & Zorounidis, 2017), (Dimitropoulos & Koronios, 2018), (Pradhan, Boyukaslan, & Ecer, 2016), (Procházka, 2012), (Sakinc, Acikalin, & Soyguden, 2017), (Αγαπαλίδης, 2012), (Λεβέντης, 2013), (Μανουσάκη, 2012), (Τούσιας, 2016), (Χέλμης, 2015)].

Επιπλέον, όπως θα αναλύσουμε παρακάτω, θα ελέγξουμε την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων της γραμμικής ανάλυσης παλινδρόμησης μέσω της ανάλυσης ευαισθησίας, ακολουθώντας τις έρευνες των Dimitropoulos (2016), Dimitropoulos et al. (2016), Dimitropoulos και Koronios (2018), και Dimitropoulos και Scafarto (2019).

4.2. ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ

Στην παρούσα εργασία λοιπόν, θα ερευνήσουμε το κατά πόσο η επιβολή του FFP επηρέασε τις οικονομικές επιδόσεις, τη κερδοφορία, και την αποδοτικότητα 10 ελληνικών ποδοσφαιρικών ομάδων. Οι ομάδες που θα ερευνηθούν είναι οι εξής ΠΑΕ Ολυμπιακός Σ.Φ.Π., ΠΑΕ ΠΑΟΚ, ΠΑΕ Παναθηναϊκός Α.Ο., ΠΑΕ Ατρόμητος Αθηνών 1923, Α.Ο. Ξάνθη, Αθλητικός Γυμναστικός Σύλλογος Αστέρας Τρίπολης ΠΑΕ, ΠΑΕ ΠΑΣ Γιάννινα 1966, ΠΑΕ Παναιτωλικός Γ.Φ.Σ., Αθλητικός Ποδοσφαιρικός Όμιλος Λεβαδειακός, Γ.Α.Σ. Βέροια.

Τα δεδομένα συλλέχθηκαν από τη βάση δεδομένων “Amadeus”, από τις οικονομικές καταστάσεις και τις οικονομικές εκθέσεις των ποδοσφαιρικών ομάδων, και από την επίσημη ιστοσελίδα της Super League 1 (του μεγαλύτερου επαγγελματικού πρωταθλήματος ποδοσφαίρου στην Ελλάδα). Όσον αφορά τα οικονομικά στοιχεία έχουν ληφθεί οικονομικά δεδομένα, όπως τα καθαρά έσοδα, τα λειτουργικά έσοδα, τα λειτουργικά έξοδα, το σύνολο του ενεργητικού, τα ίδια κεφάλαια, το σύνολο του μετοχικού κεφαλαίου, και το σύνολο των υποχρεώσεων. Σχετικά με τα

αθλητικά δεδομένα, έχουν ληφθεί στοιχεία όπως οι βαθμοί στο πρωτάθλημα, τα επιτυχημένα γκολ, και οι τελικές προσπάθειες από την ιστοσελίδα της Super League (<https://www.slgr.gr/el/statistics/>).

Στο δείγμα μας χρησιμοποιούνται οι απόλυτες τιμές.

Η χρονική περίοδος της έρευνας είναι από το 2008 (σεζόν 2008/09) έως το 2016 (σεζόν 2016/17). Από όσο γνωρίζουμε καμία από τις προηγούμενες μελέτες δεν έχουν ασχοληθεί με τις ελληνικές ομάδες για τόσο εκτεταμένη χρονική περίοδο. Η ανάλυση χωρίζεται σε δύο περιόδους, η πρώτη είναι από το 2008 έως το 2010 και αφορά χρονιές πριν την επιβολή του FFP, και η δεύτερη περίοδος είναι από το 2011 έως το 2016 και αφορά τα χρόνια μετά την επιβολή του FFP.

Θα εφαρμόσουμε γραμμική ανάλυση παλινδρόμησης. Η γραμμική ανάλυση παλινδρόμησης είναι η πιο ευρέως χρησιμοποιούμενη από όλες τις στατιστικές τεχνικές. Αναφέρεται στη μελέτη γραμμικών, προσθέτων σχέσεων μεταξύ μεταβλητών. Υπάρχει μια “εξαρτημένη” μεταβλητή “μεταβλητή απόκρισης” (Y) και πολλές “ανεξάρτητες” μεταβλητές ή “προγνωστικοί παράγοντες” (X). Η ανάλυση μελετά πώς η μεταβλητή Y εξαρτάται από τις μεταβλητές X. Η εξίσωση πρόβλεψης για το Y είναι μια ευθεία συνάρτηση κάθε μιας από τις ανεξάρτητες μεταβλητές X. Μελετήθηκε πρώτη φορά σε βάθος τον 19^ο αιώνα, από τον Francis Galton.

Συνεχίζοντας στην παρούσα εργασία, η εξίσωση της παλινδρόμησης έχει τη μορφή:

$$PL_{it} = a_0 + a_1*POINTS_{it} + a_2*ROA_{it} + a_3*ROE_{it} + a_4*TOT_LB/Ta_{it} + \\ a_5*TOT_LB/SHFD_{it} + a_6*OPPL/TURN_{it} + \\ a_7*ΓΚΟΛ_ΑΝΑ_ΤΕΛΙΚΕΣ_{it} + u_{it}$$

Όπου:

PL = τα καθαρά έσοδα

POINTS = οι βαθμοί του πρωταθλήματος

ROA = η απόδοση του ενεργητικού, εκτιμάται ως ο λόγος των ΚΠΦ³ προς το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων [(καθαρά έσοδα/ σύνολο ενεργητικού⁴)*100]

ROE = η απόδοση των ιδίων κεφαλαίων στο τέλος της χρήσης [(καθαρά έσοδα/ ίδια κεφάλαια) *100]

TOT_LB/TA = ο δείκτης συνολικών υποχρεώσεων προς συνολικών περιουσιακών στοιχείων [(σύνολο μετοχικού κεφαλαίου και υποχρεώσεων⁵ - σύνολο ιδίων κεφαλαίων) / σύνολο ενεργητικού]

TOT_LB/SHFD = ο δείκτης χρέους προς ίδια κεφάλαια [(σύνολο μετοχικού κεφαλαίου και υποχρεώσεων - σύνολο ιδίων κεφαλαίων) / σύνολο ιδίων κεφαλαίων]

OPPL/TURN = ο δείκτης ΚΠΤΦ⁶ προς πωλήσεις [(λειτουργικά έσοδα – λειτουργικά έξοδα⁷)/ πωλήσεις]

ΓΚΟΛ_ΑΝΑ_ΤΕΛΙΚΕΣ = τα επιτυχημένα γκολ ανά τελικές προσπάθειες

a₀ = σταθερά, το σημείο τομής (είναι η πρόβλεψη της εξίσωσης αν όλες οι ανεξάρτητες μεταβλητές X ήταν μηδενικές -αν αυτό είναι εφικτό)

a₁, a₂,a₇ = οι συντελεστές των μεταβλητών

³ Κέρδη Προ Φόρων.

⁴ Σύνολο ενεργητικού = Πάγιο ενεργητικό + κυκλοφορούν ενεργητικό.

⁵ Μετοχικά κεφάλαια + μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις + τρέχουσες υποχρεώσεις.

⁶ Κέρδη Προ Τόκων Και Φόρων.

⁷ Μικτό κέρδος – λοιπά λειτουργικά έξοδα.

i, t = οι ποδοσφαιρικές ομάδες και οι εξεταζόμενες περιόδοι (αντίστοιχα)

u = το σφάλμα παλινδρόμησης

4.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ

Πέρα από την γραμμική ανάλυση παλινδρόμησης, θα προχωρήσουμε σε ανάλυση ευαισθησίας για να ελέγξουμε την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων. Χρησιμοποιούνται τα ίδια δεδομένα, οι ίδιες ποδοσφαιρικές ομάδες, και οι ίδιες χρονικές περιόδοι όπως και στην παραπάνω ανάλυση. Η μόνη διαφορά είναι ότι γίνεται μια ανάλυση για όλη τη διάρκεια της χρονικής περιόδου (2008 – 2016).

Η ανάλυση ευαισθησίας καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο οι διαφορετικές τιμές μιας “ανεξάρτητης” μεταβλητής (X) επηρεάζουν μια συγκεκριμένη “εξαρτημένη” μεταβλητή (Y) κάτω από ένα δεδομένο σύνολο υποθέσεων. Με άλλα λόγια, οι αναλύσεις ευαισθησίας μελετούν τον τρόπο με τον οποίο διάφορες πηγές αβεβαιότητας συμβάλλουν σε ένα μαθηματικό μοντέλο, ειδικότερα στο μοντέλο γενικής αβεβαιότητας. Αυτή η τεχνική χρησιμοποιείται σε συγκεκριμένες περιπτώσεις που εξαρτώνται από μία ή περισσότερες μεταβλητές εισόδου.

Η μορφή της ανάλυσης έχει την παρακάτω μορφή:

$$\begin{aligned} PL_i = & a_0 + a_1*FFP_i + a_2*POINTS_i + a_3*FFP_i*POINTS_i + a_4*ROA_i + \\ & a_5*FFP_i*ROA_i + a_6*ROE_i + a_7*FFP_i*ROE_i + a_8*TOT_LB/Ta_i + \\ & a_9*FFP_i*TOT_LB/Ta_i + a_{10}*TOT_LB/SHFD_i + \\ & a_{11}*FFP_i*TOT_LB/SHFD_i + a_{12}*OPPL/TURN_i + \\ & a_{13}*FFP_i*OPPL/TURN_i + a_{14}*ΓΚΟΛ_ΑΝΑ_ΤΕΛΙΚΕΣ_i + \\ & a_{15}*FFP_i*ΓΚΟΛ_ΑΝΑ_ΤΕΛΙΚΕΣ_i + u \end{aligned}$$

Οι μεταβλητές είναι ίδιες με την παραπάνω ανάλυση. Προστέθηκε μόνο μια επιπλέον ποιοτική μεταβλητή, η FFP. Η μεταβλητή αυτή παίρνει τη τιμή 0 (μηδέν) τα έτη 2008 με 2010 (πριν την εφαρμογή του FFP) και την τιμή 1 (ένα) κατά τα έτη 2011 έως 2016 (μετά την επιβολή του FFP).

Όπως ήδη έχουμε αναφέρει στην παρούσα ανάλυση θα προσπαθήσουμε να ερμηνεύσουμε τις επιδράσεις της επιβολής του Financial Fair Play πάνω στις αθλητικές επιδόσεις, και οικονομικές αποδόσεις των ελληνικών ποδοσφαιρικών ομάδων της Α' εθνικής, καθώς και να ερμηνεύσουμε την συσχέτιση μεταξύ των οικονομικών αποδόσεων και των αθλητικών επιδόσεων. Λαμβάνοντας υπόψη τα ερωτήματα αυτά, και την υφιστάμενη βιβλιογραφία, περιμένουμε να βρούμε ότι οι οικονομικές αποδόσεις και οι αθλητικές επιδόσεις των ομάδων του δείγματος μας έχουν επηρεαστεί από την επιβολή του FFP. Ακόμη αναμένουμε να βρούμε ότι οι οικονομικές αποδόσεις επηρεάζουν τις αθλητικές επιδόσεις, και το αντίστροφο.

5. ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Στην ενότητα αυτή θα γίνει ανάλυση και ερμηνεία των αποτελεσμάτων της γραμμικής παλινδρόμησης που διεξήγαμε, συγκρίνοντας. Η ενότητα χωρίζεται σε δύο υποενότητες. Στην πρώτη υποενότητα θα γίνει ανάλυση των αποτελεσμάτων της γραμμικής παλινδρόμησης ενώ στην δεύτερη υποενότητα θα γίνει παρουσίαση των αποτελεσμάτων της ανάλυσης ευαισθησίας.

Πριν αρχίσουμε την ανάλυση των αποτελεσμάτων, θα παρουσιάσουμε βασικά περιγραφικά στατιστικά μεγέθη των μεταβλητών που παρουσιάζουμε στα μοντέλα

παλινδρόμησης. Τα στατιστικά μεγέθη που θα παρουσιάσουμε είναι ο μέσος όρος, η διάμεσος, η τυπική απόκλιση, το ελάχιστο, και το μέγιστο.

ΠΙΝΑΚΑΣ_1a: ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ_2008 – 2010

	Mean (Μέσος)	Median (Διάμεσος)	Std. Deviation (Τυπική Απόκλιση)	Minimum (Ελάχιστο)	Maximum (Μέγιστο)
PL	-4208.092	-402.422	9088.588	-30057.525	2721.942
POINTS	47.250	38.000	15.960	28.000	73.000
ROA	-5.967	-3.397	15.576	-45.223	23.376
ROE	-11.925	0.000	75.751	-257.450	142.890
TOT_LB/TA	0.871	0.844	0.323	0.369	1.677
TOT_LB/SHFD	16.037	1.671	58.061	-42.900	246.951
OPPL/TURN	-0.528	-0.100	1.552	-6.664	0.669
ΓΚΟΛ ΑΝΑ ΤΕΛΙΚΕΣ	0.102	0.111	0.040	0.000	0.144

ΠΙΝΑΚΑΣ_1b: ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ_2011 – 2016

	Mean (Μέσος)	Median (Διάμεσος)	Std. Deviation (Τυπική Απόκλιση)	Minimum (Ελάχιστο)	Maximum (Μέγιστο)
PL	-2868.470	-513.720	7294.412	-39559.068	7490.661
POINTS	49.564	45.000	14.971	27.000	86.000
ROA	-8.970	-7.229	25.064	-87.628	56.359
ROE	-17.826	0.000	99.838	-666.963	87.172
TOT_LB/TA	0.868	0.902	0.386	0.000	1.812
TOT_LB/SHFD	12.454	0.608	74.150	-44.553	460.156
OPPL/TURN	-0.415	-0.195	1.375	-4.543	4.253
ΓΚΟΛ ΑΝΑ ΤΕΛΙΚΕΣ	0.123	0.124	0.028	0.066	0.184

ΠΙΝΑΚΑΣ_1c: ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ_2008 – 2016

	Mean (Μέσος)	Median (Διάμεσος)	Std. Deviation (Τυπική Απόκλιση)	Minimum (Ελάχιστο)	Maximum (Μέγιστο)
PL	-3225.702	-513.720	7771.242	-39559.068	7490.661
FFP	0.733	1.000	0.445	0.000	1.000
POINTS	48.947	44.000	15.167	27.000	86.000
ROA	-8.169	-6.758	22.858	-87.628	56.359
FFP*ROA	-6.578	0.000	21.780	-87.628	56.359
ROE	-16.252	0.000	93.562	-666.963	142.890
FFP*ROE	-13.072	0.000	85.654	-666.963	87.172

TOT_LB/TA	0.869	0.876	0.368	0.000	1.812
TOT_LB/TA*FFP	0.637	0.754	0.508	0.000	1.812
TOT_LB/SHFD	13.410	0.839	69.859	-44.553	460.156
TOT_LB/SHFD*FFP	9.133	0.000	63.584	-44.553	460.156
OPPL/TURN	-0.445	-0.127	1.415	-6.664	4.253
OPPL/TURN*FFP	-0.304	0.000	1.189	-4.543	4.253
ΓΚΟΛ_ΑΝΑ_ΤΕΛΙΚΕΣ	0.117	0.122	0.032	0.000	0.184
ΓΚΟΛ_ΑΝΑ_ΤΕΛΙΚΕΣ*FFP	0.090	0.108	0.060	0.000	0.184

Από ότι μπορούμε να δούμε από τα περιγραφικά στατιστικά μεγέθη, ο μέσος όρος των καθαρών εσόδων των ποδοσφαιρικών ομάδων είναι αρνητικός κατά τα έτη 2008 με 2010, και ο μέσος όρος αυτών είναι περίπου – 4.200 €. Ενώ, κατά τα έτη 2011 με 2016, τα καθαρά έσοδα κυμαίνονται κατά μέσο όρο γύρω στις – 2.850 €. Η ανάλυση ευαισθησίας ορίζει αυτό τον δείκτη (για τα έτη 2008 με 2016) στο – 3.225 € περίπου, νούμερο που μπορούμε να πούμε ότι αντιπροσωπεύει το μέσο όρο των προηγούμενων δύο αποτελεσμάτων. Πριν την εφαρμογή του FFP τα καθαρά έσοδα των ποδοσφαιρικών ομάδων κυμαίνονταν από – 30.000 € περίπου σε 3.000 €. Με την εφαρμογή του κανονισμού αυξήθηκαν τα μεγέθη, κατά τα έτη 2011 με 2016, τα καθαρά έσοδα των ομάδων κυμαίνονταν από – 40.000 € περίπου σε 7.500 €. Η ανάλυση ευαισθησίας ακολουθεί τα μεγέθη της ανάλυσης των ετών 2011 με 2016.

Από την άλλη πλευρά, ο μέσος όρος των βαθμών του πρωταθλήματος δεν φαίνεται να επηρεάζεται από την επιβολή του FFP, και κυμαίνεται μετά 47 έως 49 βαθμούς. Κατά τα έτη 2008 με 2010, ελάχιστη βαθμολογία ήταν οι 28 βαθμοί και μέγιστη οι 73 , κατά τα έτη 2011 με 2016, οι βαθμοί μεταβλήθηκαν σε 27 το ελάχιστο και 86 το μέγιστο. Η ανάλυση ευαισθησίας ακολουθεί την ανάλυση των ετών 2011 – 2016. Από τους κανονισμούς της UEFA, δεν φαίνεται να επηρεάζονται ούτε και τα γκολ ανά τελικές προσπάθειες ενώ ο δείκτης κυμαίνεται σε ένα ποσοστό από 10% έως 12%. Ωστόσο, μπορεί ο μέσος όρος να μην επηρεάστηκε, αλλά επηρεάστηκε το μέγιστο και το ελάχιστο αυτών των μεγεθών. Πριν τους κανονισμούς το ελάχιστο ποσοστό ήταν 0% και το μέγιστο 14,40%, ενώ μετά την επιβολή του FFP, το ελάχιστο ποσοστό ήταν 6,60% και το μέγιστο 18,40% .

5.1. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΓΡΑΜΜΙΚΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ

Στο παρόν υποκεφάλαιο θα γίνει αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων της γραμμικής παλινδρόμησης. Το υποκεφάλαιο χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από το 2008 έως το 2010, συγκρίνοντας τις οικονομικές και αθλητικές επιδόσεις των αθλητικών ομάδων πριν την επιβολή του Financial Fair Play από την UEFA. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από το 2011 έως το 2016, εμφανίζοντας την σχέση μεταξύ αθλητικών και οικονομικών αποδόσεων μετά την επιβολή του FFP. Μέσα από την σύγκριση των δύο αναλύσεων μπορούμε να βρούμε και την επίδραση του FFP στις ελληνικές ποδοσφαιρικές ομάδες του δείγματος.

5.1.1. 2008 - 2010

Αρχικά θα παραθέσουμε πίνακα με τα συνοπτικά αποτελέσματα της γραμμικής παλινδρόμησης.

ΠΙΝΑΚΑΣ_2: ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΓΡΑΜΜΙΚΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ (2008 – 2010)

<u>ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ</u>	<u>ΤΙΜΕΣ</u>	<u>t-stat</u>	<u>p-value</u>
Συντελεστής Πολλαπλής Συσχέτισης (Multiple R)	0,802		
Συντελεστής Προσδιορισμού R (R ²)	0,643		
Προσαρμοσμένος Συντελεστής Προσδιορισμού (Adjusted R-Squared)	0,435		
Τυπικό Σφάλμα (Standard Error)	6.831,35		
F-statistic	3,090		
Significance F	0,042		
Συντελεστές Coefficients ⁸			

⁸ Οι αστερίσκοι δηλώνουν το επίπεδο σημαντικότητας των συντελεστών. Οι *, **, *** δηλώνουν ότι ο συντελεστής είναι σημαντικός σε επίπεδο 10%, 5%, και 1% , αντίστοιχα.

Σταθερά (Intercept)	-2.563,29	-0,335	0,7436
POINTS	-238,46*	-1,829*	0,0923*
ROA	588,80**	2,887**	0,0136**
ROE	-19,46	-0,797	0,4410
TOT_LB/TA	9.137,54	1,511	0,1567
TOT_LB/SHFD	1,47	0,048	0,9622
OPPL/TURN	-2.399,74	-1,352	0,2013
ΓΚΟΛ_ΑΝΑ_ΤΕΛΙΚΕΣ	35.946,57	0,658	0,5230

Η ανάλυση μας έδειξε ότι ο συντελεστής πολλαπλής συσχέτισης (Multiple R) των μεταβλητών μας ανέρχεται στο 0,802. Το νούμερο αυτό μας δείχνει ότι υπάρχει ισχυρή συσχέτιση μεταξύ της εξαρτημένης μεταβλητής (PL) του δείγματος μας, με τις ανεξάρτητες⁹. Ο συντελεστής προσδιορισμού R (R-Squared – R²) ανέρχεται στο 0,643. Ο εν λόγω συντελεστής μας δείχνει πόσο καλά οι προβλέψεις της παλινδρόμησης προσεγγίζουν τα πραγματικά δεδομένα. Σε αυτή την περίπτωση, υπάρχει σύνδεση και εξάρτηση, χωρίς απόλυτη συμφωνία. Ουσιαστικά, η ανάλυση μας εξηγεί το 64,30% της συνολικής μεταβλητότητας. Αντίστοιχα με το συντελεστή R-τετράγωνο, ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού R-τετράγωνο (Adjusted R-Squared) υπολογίστηκε στο 0,435. Ο συντελεστής αυτός είναι άμεσα συνδεδεμένος με το R², και μεταβάλλεται μόνο όταν μια νέα μεταβλητή βελτιώνει το μοντέλο περισσότερο από ότι αναμέναμε (και αντίστροφα). Στο παράδειγμα μας, οι δύο αυτοί συντελεστές δεν έχουν ίδια αξία. Η ανάλυση που διεξήγαμε μπορεί μεν να γενικευτεί και να περιλάβει όλο τον κλάδο (όχι μόνο τα δείγματα που εμείς χρησιμοποιήσαμε) αλλά θα έχει απόκλιση από τα πραγματικά δεδομένα.

Ακολούθως, το τυπικό σφάλμα της ανάλυσης μας αντιστοιχεί στο 6.831,35. Ο μεγάλος αυτός αριθμός του τυπικού σφάλματος εκφράζει ότι το δείγμα του παραδείγματος μας δεν είναι κοντά στα πραγματικά δεδομένα. Το τυπικό σφάλμα της παλινδρόμησης είναι ένα στατιστικό

⁹Multiple R: 1 - Τέλεια θετική συσχέτιση. 0 - Καμία συσχέτιση.

μέτρο που μετράει την ακρίβεια των προβλέψεων, όσο μεγαλύτερη είναι η αξία του, τόσο πιο μακριά είναι το δείγμα από τον πραγματικό πληθυσμό, και το αντίθετο.

Το στατιστικό μοντέλο F-test είναι μια αναλογία διακυμάνσεων, ένα μέτρο διασποράς. Δείχνει πόσο διάσπαρτα είναι τα δεδομένα από τον μέσο όρο. Χρησιμοποιείται για να ελέγξει την συνολική σημασία του μοντέλου. Οι μεγαλύτερες τιμές αντιπροσωπεύουν μεγαλύτερη διασπορά, και αντίθετα. Σαν αξία, μπορεί να κυμανθεί από το μηδέν έως απεριόριστα. Στην παρούσα ανάλυση, η σημασία του F-statistic είναι 3,090, και του F-test είναι 0,042 (significance F). Αυτό σημαίνει ότι το δείγμα μας δεν είναι πολύ σημαντικό για την ερμηνεία της μεταβλητότητας.

Επιπρόσθετα, κοιτώντας τον συντελεστή coefficient, μπορούμε να δημιουργήσουμε μια γραμμική συνάρτηση μεταξύ των μεταβλητών (εξαρτημένων και ανεξάρτητων). Όπως μπορούμε να δούμε οι τιμές των μεταβλητών είναι θετικές και αρνητικές. Αναλυτικότερα, τα καθαρά έσοδα έχουν αρνητική σχέση με τους βαθμούς του πρωταθλήματος, με την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων, και με τον δείκτη ΚΠΤΦ προς πωλήσεις. Από την άλλη μεριά, έχουν θετική σχέση με την απόδοση ενεργητικού, με τον δείκτη συνολικών υποχρεώσεων προς συνολικών περιουσιακών στοιχείων, με τον δείκτη χρέους προς ίδια κεφάλαια, και θετική σχέση με τα επιτυχημένα γκολ ανά τελικές προσπάθειες.

Ωστόσο, η εν λόγω συνάρτηση δεν είναι στατιστικά σημαντική, κάτι το οποίο αποδεικνύεται από τους συντελεστές t-statistics και από το p-value. Η μόνη μεταβλητή (στην εν λόγω συνάρτηση) που μπορεί να θεωρηθεί σημαντική σε επίπεδο σημαντικότητας 90% είναι η POINTS (t-stat: -1,829, p-value: 0,092). Και η ROA, με t-stat. στο 2,887, και p-value 0,0136, που θεωρείται σημαντική σε επίπεδο σημαντικότητας 95%.

Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα της γραμμικής παλινδρόμησης, βλέπουμε ότι οι τιμές των δεικτών είναι είτε θετικές είτε αρνητικές. Ενώ, δεν είναι στατιστικά σημαντικές. Σχετικά με τη σχέση μεταξύ των οικονομικών και αθλητικών αποδόσεων υπάρχει θετική ισχυρή σχέση μεταξύ των καθαρών εσόδων και των επιτυχημένων γκολ ανά τελικές προσπάθειες. Από την άλλη, όμως, υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ των καθαρών εσόδων και των βαθμών στο πρωτάθλημα. Αυτό ουσιαστικά σημαίνει ότι κατά τα έτη 2008 με 2010, όσο αυξανόντουσαν οι βαθμοί του πρωταθλήματος τόσο μειωνόντουσαν τα καθαρά έσοδα. Για την ακρίβεια, για κάθε

για μια μονάδα αύξησης των βαθμών του πρωταθλήματος, τα καθαρά έσοδα μειωνόντουσαν κατά 238,46 μονάδες.

5.1.2. 2011 - 2016

Αρχικά θα παραθέσουμε πίνακα με τα συνοπτικά αποτελέσματα της γραμμικής παλινδρόμησης.

ΠΙΝΑΚΑΣ_3: ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΓΡΑΜΜΙΚΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ (2011 – 2016)

<u>ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ</u>	<u>ΤΙΜΕΣ</u>	<u>t-stat</u>	<u>p-value</u>
Συντελεστής Πολλαπλής Συσχέτισης (Multiple R)	0,555		
Συντελεστής Προσδιορισμού R (R ²)	0,308		
Προσαρμοσμένος Συντελεστής Προσδιορισμού (Adjusted R-Squared)	0,205		
Τυπικό Σφάλμα (Standard Error)	6.503,25		
F-stat	2,991		
Significance F	0,011		
Συντελεστές Coefficients			
Σταθερά (Intercept)	4.392,36	0,965	0,3395
POINTS	-81,66	-0,993	0,3257
ROA	190,39**	3,270***	0,0020**
ROE	-16,32	1,416	0,1634
TOT_LB/TA	1.985,73	0,743	0,4609
TOT_LB/SHFD	1,17	0,096	0,9243
OPPL/TURN	-217,03	-0,223	0,8246
ΓΚΟΛ_ΑΝΑ_ΤΕΛΙΚΕΣ	29.439,44	0,664	0,5098

Η ανάλυση μας έδειξε ότι ο συντελεστής πολλαπλής συσχέτισης (Multiple R) των μεταβλητών μας ανέρχεται στο 0,555. Το νούμερο αυτό μας δείχνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της εξαρτημένης μεταβλητής (PL) του δείγματος μας, με τις ανεξάρτητες, αλλά η συσχέτιση δεν είναι τόσο ισχυρή. Ο συντελεστής προσδιορισμού R (R-Squared – R^2) ανέρχεται στο 0,308. Εμφανίζεται εξάρτηση μεταξύ των μεταβλητών, όμως η εξάρτηση αυτή δεν είναι πολύ μεγάλη. Η ανάλυση εξηγεί το 30,80% της συνολικής μεταβλητότητας. Αντίστοιχα με το συντελεστή R-τετράγωνο, ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού R-τετράγωνο (Adjusted R-Squared) υπολογίστηκε στο 0,205. Στο παράδειγμά μας, οι δύο αυτοί συντελεστές δεν έχουν ίδια αξία. Η ανάλυση που διεξήγαμε μπορεί βέβαια να γενικευτεί και να περιλάβει όλο τον κλάδο, αλλά θα έχει απόκλιση από τα πραγματικά δεδομένα. Κάτι αντίστοιχο ισχύει και στην ανάλυση που κάναμε για τις χρονιές, 2008 έως 2010.

Το τυπικό σφάλμα της ανάλυσης μας αντιστοιχεί στο 6.503,25. Ο αριθμός αυτός επιβεβαιώνει ότι το δείγμα του παραδείγματος μας δεν είναι κοντά στα πραγματικά δεδομένα. Το F-stat είναι 2,991 και η σημασία του F-test είναι 0,011 πράγμα που δηλώνει ότι το δείγμα δεν είναι πολύ σημαντικό για την ερμηνεία της μεταβλητότητας.

Ακολούθως, μέσα από τους συντελεστές coefficients, μπορούμε να δημιουργήσουμε μια γραμμική συνάρτηση μεταξύ των μεταβλητών (εξαρτημένων και ανεξάρτητων). Οι τιμές των μεταβλητών –και σε αυτή την περίπτωση- είναι θετικές και αρνητικές. Αναλυτικότερα, τα καθαρά έσοδα έχουν αρνητική σχέση με τους βαθμούς του πρωταθλήματος, με την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων, με τον δείκτη ΚΠΤΦ προς πωλήσεις, και με τα επιτυχημένα γκολ ανά τελικές προσπάθειες. Από την άλλη μεριά, έχουν θετική σχέση με την απόδοση ενεργητικού, με τον δείκτη συνολικών υποχρεώσεων προς τον δείκτη συνολικών περιουσιακών στοιχείων και με τον δείκτη χρέους προς ίδια κεφάλαια.

Παρ'όλα αυτά, η εν λόγω συνάρτηση δεν είναι στατιστικά σημαντική σε επίπεδο σημαντικότητας 95%, κάτι το οποίο αποδεικνύεται από τους συντελεστές t-statistics και από το p-value. Και σε αυτή την περίπτωση, η μόνη μεταβλητή που μπορεί να θεωρηθεί σημαντική είναι η ROA, με t-stat. στο 3,2697, και p-value 0,002.

Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα της γραμμικής παλινδρόμησης, όπως και στην προηγούμενη ανάλυση μεταξύ των ετών 2008 με 2010, έτσι και σε αυτή την ανάλυση βλέπουμε ότι οι τιμές των δεικτών είναι είτε θετικές είτε αρνητικές, και όχι στατιστικά σημαντικές. Ενώ, σε επίπεδο οικονομικών και αθλητικών επιδόσεων αρνητική είναι η σχέση των καθαρών εσόδων τόσο με τους βαθμούς στο πρωτάθλημα, όσο και με τα επιτυχημένα γκολ ανά τελικές προσπάθειες. Όπως κατά τα έτη 2008 με 2010, έτσι και μετά την επιβολή του FFP, κατά τα έτη 2011 με 2016, όσο αυξάνονταν οι βαθμοί του πρωταθλήματος τόσο μειώνονταν τα καθαρά έσοδα. Ουσιαστικά, για κάθε μια μονάδα αύξησης των βαθμών του πρωταθλήματος, τα καθαρά έσοδα μειωνόντουσαν κατά 81,66 μονάδες. Ωστόσο, οι σχέσεις αυτές δεν είναι ούτε ισχυρές ούτε στατιστικά σημαντικές.

5.1.3. ΣΥΓΚΡΙΣΗ

Οι δύο αναλύσεις που κάναμε για την επίδραση του FFP στις οικονομικές και αθλητικές αποδόσεις ελληνικών ποδοσφαιρικών ομάδων φαίνεται να έχουν αρκετές ομοιότητες. Τόσο στην ανάλυση κατά τα έτη 2008 με 2010, όσο και στην ανάλυση κατά τα έτη 2011 με 2016 υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της εξαρτημένης με τις ανεξάρτητες μεταβλητές. Πριν την εφαρμογή του FFP, η συσχέτιση αυτή φαίνεται να ήταν πιο ισχυρή.

Ακολούθως, και στις δύο αναλύσεις προέκυψε γραμμική συνάρτηση, η οποία όμως –σε καμία από τις δύο περιπτώσεις- δεν είναι σημαντική σε επίπεδο σημαντικότητας 95%. Οι οικονομικές αποδόσεις των υπό εξέταση ομάδων δεν φαίνεται να επηρεάζονται με την επιβολή του FFP. Τόσο πριν την επιβολή του FFP, όσο και μετά, τα καθαρά έσοδα φαίνεται να έχουν αρνητική σχέση με την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων, και τον δείκτη ΚΠΤΦ προς πωλήσεις. Και θετική σχέση με την απόδοση ενεργητικού, με τον δείκτη συνολικών υποχρεώσεων προς συνολικών περιουσιακών στοιχείων, και με τον δείκτη χρέους προς ίδια κεφάλαια.

Ωστόσο, η σχέση μεταξύ οικονομικών και αθλητικών αποδόσεων φαίνεται να επηρεάζεται από την εφαρμογή του FFP. Πριν την εφαρμογή, κατά τα έτη 2008 με 2010 υπήρχε αρνητική σχέση μεταξύ καθαρών εσόδων και βαθμών πρωταθλήματος, και θετική σχέση μεταξύ καθαρών εσόδων και επιτυχημένων γκολ ανά τελικές προσπάθειες. Με την εφαρμογή του FFP (έτη 2011 – 2016) αυτό άλλαξε. Πλέον, τα καθαρά κέρδη εμφάνισαν αρνητική σχέση τόσο με

τους βαθμούς όσο και τα γκολ ανά τελικές προσπάθειες. Ουσιαστικά αυτό σημαίνει ότι η επιβολή του Financial Fair Play δεν επηρέασε την σχέση μεταξύ των βαθμών στο πρωτάθλημα και των καθαρών εσόδων, μίκρυνε μόνο την εξάρτηση μεταξύ των μεταβλητών.

Οι παραπάνω αναλύσεις μπορούν να γενικευτούν σε όλο τον κλάδο, αλλά τα αποτελέσματα των πραγματικών δεδομένων θα έχουν απόκλιση από τα αποτελέσματα μας. Τα αποτελέσματα μας και το δείγμα δεν είναι αντιπροσωπευτικά. Ακόμη, το δείγμα μας δεν είναι σημαντικό για την ερμηνεία της μεταβλητότητας.

5.2. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ

Αρχικά θα γίνει παράθεση πίνακα με τα συνοπτικά αποτελέσματα της ανάλυσης ευαισθησίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ_4: ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ (2008 – 2016)

<u>ΜΕΤΑΒΛΗΤΕΣ</u>	<u>ΤΙΜΕΣ</u>	<u>t-stat</u>	<u>p-value</u>
Συντελεστής Πολλαπλής Συσχέτισης (Multiple R)	0,656		
Συντελεστής Προσδιορισμού R (R ²)	0,430		
Προσαρμοσμένος Συντελεστής Προσδιορισμού (Adjusted R-Squared)	0,285		
Τυπικό Σφάλμα (Standard Error)	6.571,31		

F-stat	2,966		
Significance F	0,001		
Συντελεστές Coefficients			
Σταθερά (Intercept)	-2.563,29	-0,348	0,7291
FFP	6.955,65	0,801	0,4264
POINTS	-238,46*	-1,902*	0,0621*
FFP*POINTS	156,80	1,042	0,3015
ROA	588,80***	3,001***	0,0039***
FFP*ROA	-398,41*	-1,945*	0,0565*
ROE	-19,46	-0,828	0,4108
FFP*ROE	3,15	0,120	0,9049
TOT_LB/TA	9.137,54	1,571	0,1216
TOT_LB/TA*FFP	-7.151,81	-1,115	0,2693
TOT_LB/SHFD	1,47	0,050	0,9600
TOT_LB/SHFD*FFP	-0,30	-0,009	0,9925
OPPL/TURN	-2.399,74	-1,405	0,1651
OPPL/TURN*FFP	2.182,71	1,11	0,2725
ΓΚΟΛ_ΑΝΑ_ΤΕΛΙΚΕΣ	35.946,57	0,684	0,4967
ΓΚΟΛ_ΑΝΑ_ΤΕΛΙΚΕΣ*FFP	-65.386.01	-0,947	0,3476

Στην ανάλυση αυτή βλέπουμε ότι ο συντελεστής πολλαπλής συσχέτισης (Multiple R) των μεταβλητών μας ανέρχεται στο 0,656. Το νόμμερο αυτό μας δείχνει ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της εξαρτημένης μεταβλητής (PL) του δείγματος μας, με τις ανεξάρτητες, αλλά η συσχέτιση δεν είναι ιδιαίτερα ισχυρή. Ο συντελεστής προσδιορισμού R (R-Squared – R²) ανέρχεται στο 0,430. Υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των μεταβλητών, αλλά η εξάρτηση δεν είναι μεγάλη. Ουσιαστικά, η ανάλυση εξηγεί το 43% της συνολικής μεταβλητότητας. Ο προσαρμοσμένος συντελεστής προσδιορισμού R-τετράγωνο (Adjusted R-Squared) υπολογίστηκε στο 0,285. Ο συντελεστής R² και ο συντελεστής Adjusted R² δεν έχουν ίδια αξία.

Αυτό σημαίνει ότι η ανάλυση μπορεί να γενικευτεί στον συνολικό πληθυσμό, αλλά θα έχει απόκλιση από τα πραγματικά δεδομένα.

Το τυπικό σφάλμα της ανάλυσης ευαισθησίας ανέρχεται σε 6.571,31. Η μεγάλη τιμή αυτού του συντελεστή επιβεβαιώνει ότι το δείγμα του παραδείγματος μας δεν είναι κοντά στα πραγματικά δεδομένα, και δεν αντιπροσωπεύει την πραγματικότητα. Από την άλλη πλευρά, η τιμή του F-stat (2,966), και η μικρή τιμή της σημασίας του F-test (-0,001) δείχνει ότι το δείγμα μας έχει κάποια σημασία στην ερμηνεία της μεταβλητότητας.

Μέσα από τους συντελεστές coefficients, μπορούμε να δημιουργήσουμε μια γραμμική συνάρτηση μεταξύ των μεταβλητών (εξαρτημένων και ανεξάρτητων). Στην ανάλυση ευαισθησίας, οι τιμές των δεικτών είναι θετικές και αρνητικές. Αναλυτικότερα, τα καθαρά έσοδα έχουν αρνητική σχέση με τους βαθμούς του πρωταθλήματος, με την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων, και με τον δείκτη ΚΠΤΦ προς πωλήσεις. Ενώ, θετική σχέση υπάρχει μεταξύ καθαρών εσόδων και της απόδοσης ενεργητικού, του δείκτη συνολικών υποχρεώσεων προς συνολικά περιουσιακά στοιχεία, του δείκτη χρέους προς ίδια κεφάλαια, και των επιτυχημένων γκολ ανά τελικές προσπάθειες. Όμως, όταν εισέρχεται η ποιοτική μεταβλητή “FFP”, η σχέση αυτή αντιστρέφεται.

Ωστόσο, η συνάρτηση δεν είναι στατιστικά σημαντική, όπως αποδεικνύουν και οι συντελεστές t-statistics και p-value. Στατιστικά σημαντικές μεταβλητές είναι η POINTS, με t-stat. -1,902, και p-value 0,062, σε επίπεδο σημαντικότητας 90%¹⁰. Η ROA, με t-stat. στο 3,0015, και p-value 0,0039, σε επίπεδο σημαντικότητας 99%, και η FFP*ROA με t-stat. Στο -1,945, και p-value 0,0565, σε επίπεδο σημαντικότητας 90%.

Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα της ανάλυσης ευαισθησίας, βλέπουμε ότι οι τιμές των δεικτών είναι είτε θετικές είτε αρνητικές, και όχι στατιστικά σημαντικές. Αρνητική είναι η σχέση μεταξύ των καθαρών εσόδων και των βαθμών στο πρωτάθλημα, και θετική είναι η σχέση μεταξύ των καθαρών εσόδων και των επιτυχημένων γκολ ανά τελικές προσπάθειες. Όμως με την επίδραση του FFP οι σχέσεις αυτές αλλάζουν. Το ίδιο ισχύει και για τις υπόλοιπες οικονομικές μεταβλητές του δείγματος μας. Κάτι τέτοιο φανερώνει ότι η επιβολή του Financial Fair Play έχει

¹⁰Όπως και στην περίπτωση της ανάλυσης των ετών 2008 – 2010.

επίδραση μεταξύ των οικονομικών και αθλητικών επιδόσεων των ποδοσφαιρικών ομάδων του δείγματος μας.

Σχετικά με τη σχέση που εξετάζουμε, μεταξύ των οικονομικών και αθλητικών επιδόσεων, και ιδιαίτερα μεταξύ των βαθμών του πρωταθλήματος και των καθαρών εσόδων, βλέπουμε ότι πριν την επιβολή του FFP η σχέση μεταξύ των δεικτών είναι ίδια (όπως και στην ανάλυση των ετών 2008 με 2010). Μια αύξηση των βαθμών του πρωταθλήματος οδηγεί σε μείωση στα καθαρά έσοδα κατά 238,46 μονάδες. Ωστόσο, μετά την επίδραση του FFP, η σχέση αυτή αντιστρέφεται. Στην περίπτωση αυτή, μια αύξηση στους βαθμούς στο πρωτάθλημα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση 156,80 μονάδες στα καθαρά έσοδα. Σε απόλυτους αριθμούς, η διαφορά μεταξύ 238,46 με 156,80 είναι 81,66¹¹. Σε αυτή την περίπτωση όμως, η σχέση γίνεται θετική.

5.3. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΓΡΑΜΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ

Οι αναλύσεις που διεξήχθησαν, τόσο στην γραμμική ανάλυση παλινδρόμησης όσο και στην ανάλυση ευαισθησίας έδειξαν ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της εξαρτημένης μεταβλητής και των ανεξαρτήτων. Η συσχέτιση αυτή ήταν πιο ισχυρή και σημαντική κατά τα έτη ανάλυσης 2008 με 2010. Το ίδιο ισχύει και για την εξάρτηση μεταξύ των μεταβλητών, υπάρχει μεν εξάρτηση, αλλά δεν είναι μεγάλη, ενώ η πιο σημαντική εξάρτηση εμφανίζεται πάλι κατά τα έτη 2008 με 2010.

Σε όλες τις αναλύσεις προέκυψε γραμμική συνάρτηση, η οποία όμως σε καμία περίπτωση δεν είναι στατιστικά σημαντική. Η γραμμική ανάλυση παλινδρόμησης έδειξε ότι οι οικονομικές αποδόσεις των υπό εξέταση ποδοσφαιρικών ομάδων δεν φαίνεται να επηρεάζονται με την επιβολή του FFP. Πριν και μετά την επιβολή του FFP, τα καθαρά έσοδα φαίνεται να έχουν αρνητική σχέση με την απόδοση των ιδίων κεφαλαίων και τον δείκτη ΚΠΤΦ προς τις πωλήσεις, θετική σχέση με την απόδοση ενεργητικού, με τον δείκτη συνολικών υποχρεώσεων προς τον δείκτη συνολικών περιουσιακών στοιχείων, και με τον δείκτη χρέους προς ίδια κεφάλαια.

¹¹Η αρνητική εξάρτηση μεταξύ των βαθμών στο πρωτάθλημα και των καθαρών εσόδων, κατά τα έτη 2011 - 2016.

Τα παραπάνω αποτελέσματα έρχονται σε αντίθεση με τα ευρήματα των Dimitropoulos (2016), και Dimitropoulos και Koronios (2018) που δείχνουν ότι μετά την επιβολή του FFP η κερδοφορία και οι ταμειακές ροές είναι ιδιαίτερα σημαντικοί παράγοντες, και ότι μετά το FFP αυξήθηκε η προβλεψιμότητα και ο θετικός αντίκτυπος αυτών (των κερδών και των ταμειακών ροών). Από την άλλη πλευρά παρατηρούμε πως τα καθαρά έσοδα δεν επηρεάζονται από το FFP, γεγονός που έρχεται σε συμφωνία με τα ευρήματα των Peeters και Szymanski (2014) που δείχνουν ότι το FFP έφερε διατήρηση εσόδων στις ποδοσφαιρικές ομάδες.

Ακολούθως, η σχέση μεταξύ οικονομικών και αθλητικών αποδόσεων φαίνεται να επηρεάζεται από την εφαρμογή του FFP. Πριν την εφαρμογή του FFP υπήρχε αρνητική σχέση μεταξύ των καθαρών εσόδων και των βαθμών πρωταθλήματος, και θετική σχέση μεταξύ των καθαρών εσόδων και των επιτυχημένων γκολ ανά τελικές προσπάθειες. Με την εφαρμογή του FFP τα καθαρά κέρδη εμφάνισαν αρνητική σχέση με τους βαθμούς του πρωταθλήματος και τα γκολ ανά τελικές προσπάθειες. Ωστόσο, δίνοντας μεγαλύτερη βαρύτητα στους βαθμούς πρωταθλήματος και τις οικονομικές επιδόσεις, δεν παρατηρείται κάποια επιρροή από το FFP. Ενώ, λαμβάνοντας υπόψη τα καθαρά έσοδα και τα γκολ ανά τελικές προσπάθειες βλέπουμε ότι τα αποτελέσματα μας έρχονται σε αντίθεση με αυτά των Sakinc et al. (2017), οι οποίοι βρίσκουν ότι υπάρχει θετική, μη σημαντική συσχέτιση μεταξύ των αθλητικών επιδόσεων και της χρηματοοικονομικής κατάστασης ενός συλλόγου.

Στον αντίποδα, η ανάλυση ευαισθησίας έδειξε ότι οι οικονομικές και αθλητικές επιδόσεις επηρεάζονται από την εφαρμογή του FFP. Η ανάλυση ευαισθησίας παρουσίασε αρνητική σχέση μεταξύ καθαρών εσόδων με βαθμούς πρωταθλήματος, με απόδοση ιδίων κεφαλαίων, και με δείκτη ΚΠΤΦ προς πωλήσεις και θετική σχέση μεταξύ καθαρών εσόδων με απόδοση ενεργητικού, δείκτη συνολικών υποχρεώσεων προς συνολικά περιουσιακά στοιχεία, δείκτη χρέους προς ίδια κεφάλαια, και επιτυχημένων γκολ ανά τελικές προσπάθειες. Όταν εισέρχεται η ποιοτική μεταβλητή “FFP”, όλες οι παραπάνω σχέσεις αντιστρέφονται.

Τόσο στη γραμμική ανάλυση παλινδρόμησης, όσο και στην ανάλυση ευαισθησίας, οι μόνες στατιστικά σημαντικές μεταβλητές ήταν η POINTS, και η ROA.

Οι διαφορές στις δύο μορφές αναλύσεων μπορεί να οφείλονται στην μη σημαντικότητα του δείγματος και των συναρτήσεων. Όπως ήδη έχουμε αναφέρει, οι παραπάνω αναλύσεις

μπορούν να γενικευτούν σε όλο τον πληθυσμό, όμως θα υπάρχει απόκλιση μεταξύ των αποτελεσμάτων όλου του πληθυσμού με τα αποτελέσματα του δείγματος μας. Τα αποτελέσματα και το δείγμα μας δεν είναι αντιπροσωπευτικά.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το ποδόσφαιρο είναι ένα άθλημα με ευρωπαϊκές ρίζες. Η Γηραιά ήπειρος παράγει τους περισσότερους κορυφαίους ποδοσφαιριστές, ενώ όσοι παίκτες προέρχονται από χώρες εκτός αυτής, προσελκύονται από το ποδοσφαιρικό επίπεδο των ευρωπαϊκών συλλόγων και θέτουν ως στόχο καριέρας να αγωνιστούν σε έναν από αυτούς. Όμως, μαζί με το άθλημα, αναπτύχθηκε ταχύτατα και η οικονομική πτυχή και σημασία του αθλήματος. Οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι έχουν μετατρέψει το παιχνίδι σε επιχείρηση δισεκατομμυρίων, κι αυτό μέσα από την εμπορευματοποίηση του ίδιου του παιχνιδιού, των παικτών του, αλλά και όλων των προϊόντων που σχετίζονται με το παιχνίδι, (όπως τα ονόματα των παικτών, τα γήπεδα, τις φανέλες). Ωστόσο, οι ευρωπαϊκοί ποδοσφαιρικοί σύλλογοι δεν μπορούν να θεωρηθούν κερδοφόρες επιχειρήσεις, με τις χρηματοπιστωτικές κρίσεις να είναι συνηθισμένες. Αυτό έφερε σαν αποτέλεσμα την δημιουργία του κανονισμού του Financial Fair Play, από την UEFA. Οι κανόνες αυτοί δημιουργήθηκαν σε μια προσπάθεια οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι να λειτουργούν μέσα στα οικονομικά τους όρια, με διαφανείς συναλλαγές, και πληρώντας τους στόχους “ισορροπίας”.

Στην παρούσα εργασία αναλύσαμε το κατά πόσο ο κανονισμός του FFP επηρεάζει τις αθλητικές και τις οικονομικές αποδόσεις, αλλά και κατά πόσο οι αποδόσεις αυτές επηρεάζονται μεταξύ τους. Η χρονική περίοδο της έρευνας μας ήταν από το 2008 έως το 2016. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε ήταν η γραμμική ανάλυση παλινδρόμησης, κάνοντας επαλήθευση των ευρημάτων με την ανάλυση ευαισθησίας. Χρησιμοποιήθηκαν χρηματοοικονομικοί και αθλητικοί δείκτες. Ως δείγμα είχαμε 10 ποδοσφαιρικές ομάδες της Α' εθνικής.

Στη γραμμική ανάλυση παλινδρόμησης, τα ευρήματα μας έδειξαν ότι οι βαθμοί του πρωταθλήματος των υπό εξέταση ποδοσφαιρικών ομάδων έχουν αρνητική σχέση με τα καθαρά έσοδα των ομάδων αυτών. Η εν λόγω σχέση δεν επηρεάστηκε από την εφαρμογή του κανονισμού του FFP. Ο νέος κανονισμός της UEFA φαίνεται να επιδρά στα γκολ ανά τελικές

προσπάθειες, όπου πριν την εφαρμογή του υπήρχε θετική σχέση μεταξύ των καθαρών εσόδων και των γκολ, ενώ μετά την εφαρμογή του FFP, η σχέση αυτή γίνεται αρνητική. Τα αποτελέσματα μας αυτά έρχονται σε αντίθεση με τα ευρήματα των Sakinc et al. (2017). Οι ερευνητές αυτοί καταλήγουν ότι υπάρχει θετική, μη σημαντική συσχέτιση μεταξύ των αθλητικών επιδόσεων και της οικονομικής κατάστασης ενός συλλόγου.

Από την άλλη πλευρά, η έρευνα μας, έδειξε οι οικονομικές αποδόσεις των ποδοσφαιρικών ομάδων του δείγματος μας δεν φαίνεται να επηρεάζονται με την επιβολή του FFP. Αποτέλεσμα που μπορούμε να πούμε ότι έρχεται σε συμφωνία με το εύρημα των Peeters και Szymanski (2014), δηλαδή ότι ο κανονισμός του FFP έφερε ισορροπία και διατήρηση εσόδων στις ποδοσφαιρικές ομάδες. Όμως, τα αποτελέσματα της ανάλυσης μας είναι αντίθετα από αναλύσεις ερευνών που βρίσκουν ότι μετά την επιβολή του κανονισμού, η κερδοφορία και οι ταμειακές ροές είναι σημαντικοί παράγοντες, με θετικό αντίτυπο [(Dimitropoulos, 2016), (Dimitropoulos & Koronios, 2018)].

Η ανάλυση ευαισθησίας δείχνει αντίστροφα αποτελέσματα. Οι διαφορές στις δύο αναλύσεις μπορούν να δικαιολογηθούν από το γεγονός ότι το δείγμα δεν ήταν στατιστικά σημαντικό. Μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών και της εξαρτημένης υπήρξε μεγαλύτερη συσχέτιση κατά τα έτη 2008 με 2010.

Η έρευνα μας εμπλουτίζει την βιβλιογραφία κάνοντας άμεση σύγκριση των αθλητικών και οικονομικών επιδόσεων ελληνικών ποδοσφαιρικών ομάδων Α' εθνικής, πριν και μετά τη ψήφιση των κανονισμών του FFP από την UEFA. Δεν γνωρίζουμε να έχει γίνει αντίστοιχη μελέτη. Με την παρούσα έρευνα ελπίζουμε να ενθαρρύνουμε κι άλλους ερευνητές να ακολουθήσουν τη μέθοδο μας, κι αν κρίνουν ότι μπορούν να προστεθούν άλλα στοιχεία, να τα συμπληρώσουν, εμπλουτίζοντας κι άλλο τη μέθοδο. Μελλοντικοί ερευνητές μπορούν, ακόμη, να ακολουθήσουν την ίδια μέθοδο και σε άλλα πιο δημοφιλή και πιο ελκυστικά πρωταθλήματα (από το ελληνικό πρωτάθλημα) με περισσότερες και οικονομικά ισχυρότερες ομάδες, ώστε να διαπιστώσουν εάν η φιλοσοφία του FFP έχει επηρεάσει τις επιδόσεις των ποδοσφαιρικών ομάδων των εκάστοτε χωρών. Ολοκληρώνοντας την έρευνα μου, έχω να προτείνω το εξής για μελλοντικές έρευνες. Να γίνει η χρήση της ίδιας μεθόδου σε πιο ανταγωνιστικά και οικονομικά εύρωστα πρωταθλήματα όπου οι διαφορές μεταξύ των οικονομικών και αθλητικών μεγεθών των ομάδων δεν είναι τόσο ακραίες όσο του ελληνικού πρωταθλήματος. Έχω την πεποίθηση ότι η

εφαρμογή αυτού του μοντέλου σε ένα πρωτάθλημα όπως το αγγλικό η το γερμανικό θα φανέρωνε πόσο ισχυρή είναι η συσχέτιση μεταξύ των οικονομικών και των αθλητικών επιδόσεων των ομάδων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ & ΑΡΘΡΑ

- Acerro, I., Serrano, R., & Dimitropoulos, P. (2017). Ownership structure and financial performance in European football. *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society*, 17(3), σσ. 511 - 523.
- Ascari, G., & Gagnepain, P. (2006). Spanish Football. *Journal of Sports Economics*, 7(1), σσ. 76 – 89.
- Barajas, A., & Rodríguez, P. (2010). Spanish Football Clubs Finances: Crisis and Player Salaries. *International journal of sport finance*, 5(1), σσ. 52 - 66.
- Barros, C. P., & Leach, S. (2006). Performance evaluation of the English Premier Football League with data envelopment analysis. *Applied Economics*, 38(12), σσ. 1449 - 1458.
- Barros, C. P., Assaf, A., & Sá-Earp, F. (2010). Brazilian Football League Technical Efficiency: A Simar and Wilson Approach. *Journal of Sports Economics*, 11(6), σσ. 641 - 651.
- Chelmis, E., Niklis, D., Baourakis, G., & Zopounidis, C. (2017). Multicriteria evaluation of football clubs: the Greek Superleague. *Operational Research*.
- Dimitropoulos, P. (2016). Audit Selection in the European Football Industry under Union of European Football Associations Financial Fair Play. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 6(3), σσ. 901 - 906.
- Dimitropoulos, P., & Koronios, K. (2018). Earnings Persistence of European Football Clubs under UEFA's FFP. *International Journal of Financial Studies*, 6(43), σσ. 1 - 15.
- Dimitropoulos, P., Leventis, S., & Dedoulis, E. (2016). Managing the European football industry: UEFA's regulatory intervention and the impact on accounting quality. *European Sport Management Quarterly*, 16(4), σσ. 459 - 486.

- Dimitropoulos, P., & Scafarto, V. (2019). The impact of UEFA financial fair play on player expenditures, sporting success and financial performance: evidence from the Italian top league. *European Sport Management Quarterly*.
- Egon, F. (2014). Financial Fair Play in European Club Football – What is it all about? *UZH Business Working Paper Series*, 328(1).
- Gunardi, A. (2014). The Implementation of UEFA Financial Fair Play: An Analysis of Financial Performance of Manchester United. *International Journal of Science and Research*, 3(10), σσ. 612 - 620.
- Peeters, T., & Szymanski, S. (2014). Financial Fair Play in European Football. *Economic Policy*, 29(78), σσ. 343 - 390.
- Pradhan, S., Boyukaslan, A., & Ecer, F. (2016). Applying Grey Relational Analysis To Italian Football Clubs: A Measurement of the Financial Performance of Serie A Teams. *International Review of Economics and Management*, 4(4), σσ. 1 - 19.
- Procházka, D. (2012). Financial Conditions and Transparency of the Czech Professional Football Clubs. *Prague Economic Papers*, 4(1), σσ. 504 - 521.
- Sakinc, I., Acikalin, S., & Soyguden, A. (2017). Evaluation of the Relationship between Financial Performance and Sport Success in European Football. *Journal of Physical Education and Sport*, 17(1), σσ. 16 - 22.
- Schubert, M. (2014). Potential agency problems in European club football? The case of UEFA Financial Fair Play. *Sport, Business and Management: An International Journal*, 4(4), σσ. 336 - 350.
- Sendy, S., Soepriyanto, G., & Sari, N. (2014). Analysis of The Implementation of UEFA Financial Fair Play: A Case Study on Arsenal and Manchester United Football Club. *Binus Business Review*, 5(1), σσ. 123 - 136.
- Serby, T. (2014). UEFA's Financial Fair Play Regulations: the devil is in the detail.

- Vaanholt, H. J. (2014). A Contribution to Financial Fair Play in European Football. *Master Thesis, Twente University, School of Management and Governance, Enschede, Netherlands.*
- Vöpel, H. (2011). Do We Really Need Financial Fair Play in European Club Football? An Economic Analysis. *CESifo DICE Report, 9(3)*, σσ. 54 - 59.
- Vöpel, H. (2013). Is Financial Fair Play really justified? An economic and legal assessment of UEFA's Financial Fair Play rules. *HWWIPolicyPaper, 79(1)*.
- Αγαπαλίδης, Σ. (2012). Χρηματοοικονομική Ανάλυση και Εξυγίανση Ποδοσφαιρικής Ανώνυμου Εταιρίας. *Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων, Ευρωπαϊκό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα.*
- Λεβέντης, Σ. (2013). Ανάλυση Οικονομικών Καταστάσεων της ΠΑΕ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ. *Πτυχιακή Εργασία, ΤΕΙ Πειραιά, Τμήμα Λογιστικής, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Αθήνα. Ελλάδα.*
- Μανουσάκη, Μ. (2012). Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων και Διερεύνηση της Βιωσιμότητας της ΠΑΕ ΟΦΗ Περιόδου 2006-2011. *Διπλωματική Εργασία, ΤΕΙ Κρήτης, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Λογιστικής, Ηράκλειο, Κρήτη.*
- Τούσιας, Β. (2016). Συγκριτική Αξιολόγηση Μεταξύ των Ελληνικών και των Αγγλικών Επαγγελματικών Ποδοσφαιρικών Εταιριών. *Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής, Σχολή Επιστημών Διοίκησης Επιχειρήσεων, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα.*
- Χέλμης, Ε. (2015). Πολυκριτήρια Ανάλυση και Οικονομική Αξιολόγηση των Ποδοσφαιρικών Ανώνυμων Εταιρειών (Π.Α.Ε.). *Διπλωματική Εργασία, Πολυτεχνείο Κρήτης, Τμήμα Μηχανικών Παραγωγής και Διοίκησης.*

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

SuperLeague. (2020). *Στατιστικά*. Ανάκτηση από SuperLeague:
<https://www.slgr.gr/el/statistics/>. [Πρόσβαση 15 Φεβρουαρίου 2020]

UEFA. (2019). *ClubFinancialControlBody*. Ανάκτηση από UEFA:
<https://www.uefa.com/insideuefa/protecting-the-game/club-financial-controlling-body/#Cases>. [Πρόσβαση 16 Δεκεμβρίου 2019]

Conn, D. (2020). *Manchester City's Champions League ban: the key questions answered*.
Ανάκτηση από The Guardian:
<https://www.theguardian.com/football/2020/feb/15/manchester-city-uefa-financial-fair-play-sheikh-mansour#maincontent>. [Πρόσβαση 14 Απριλίου 2020].

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ_5: ΟΜΑΔΕΣ ΠΟΥ ΤΙΜΩΡΗΘΗΚΑΝ

AC Milan (Ιταλία)	Αποκλεισμός από ευρωπαϊκές διοργανώσεις για έναν χρόνο (2019)
Anzhi Makhachkala (Ρωσία)	1 εκατ. € πρόστιμο, περιορισμός μεταγραφών (2015)
Arsenal Kyiv (Ουκρανία)	Προσωρινή παρακράτηση εσόδων, και πρόστιμο 45.000 € (2012)
AS Monaco (Γαλλία)	13 εκατ. € πρόστιμο (3 εκατ. € απευθείας και 10 εκατ. € με παρακράτηση από μελλοντικά έσοδα από την UEFA), περιορισμός ρόστερ σε 22 παίκτες, και περιορισμός μεταγραφών (2015)
AS Roma (Ιταλία)	6 εκατ. € πρόστιμο (2 εκατ. € απευθείας και 4 εκατ. € υπό προϋποθέσεις), περιορισμός ρόστερ σε 22 παίκτες, και περιορισμός μεταγραφών (2015)
Astana (Καζακστάν)	2 εκατ. € πρόστιμο (0,5 εκατ. € απευθείας και 1,5 εκατ. € υπό προϋποθέσεις), περιορισμός ρόστερ σε 22 παίκτες, και περιορισμός μεταγραφών (2016)
Astra Ploiești (Ρουμανία)	Προσωρινή παρακράτηση εσόδων από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις, και 100.000 € πρόστιμο (2014)
Besiktas (Τουρκία)	Δύο χρόνια εκτός ευρωπαϊκών διοργανώσεων, και 200.000 € πρόστιμο (2012) 5,5 εκατ. € πρόστιμο (1,5 εκατ. € απευθείας και 4 εκατ. € με παρακράτηση υπό προϋποθέσεις από μελλοντικά έσοδα από την UEFA), περιορισμός ρόστερ σε 22 παίκτες, και περιορισμός μεταγραφών και budget για δύο χρόνια

	(2015)
Botosani (Ρουμανία)	Πρόστιμο 15.000 € (2015)
Bursaspor (Τουρκία)	Ένας χρόνος εκτός ευρωπαϊκών διοργανώσεων, και 100.000 € πρόστιμο (2012) 200.000 € πρόστιμο, και περιορισμός budget για έναν χρόνο (2014)
CFR 1907 Cluj (Ρουμανία)	150.000 € πρόστιμο και ένα χρόνο αποκλεισμός από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις (2014) Οριστική παρακράτηση των εσόδων της από την UEFA 200.000 € (2019)
CSKA Sofia (Βουλγαρία)	Προσωρινή παρακράτηση εσόδων (2012) 200.000 € πρόστιμο (2015)
Dinamo București (Ρουμανία)	Πρόστιμο 100.000 € (και τρία χρόνια αποκλεισμός από τις διοργανώσεις της UEFA) (2012)
Dinamo Zagreb (Κροατία)	200.000 € πρόστιμο, και περιορισμός ρόστερ σε 23 παίκτες (2016)
Dnipro Dnipropetrovsk (Ουκρανία)	Αποκλεισμός για ένα, από τα επόμενα τρία χρόνια, από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις, και πρόστιμο 100.000 € (2015)
Dynamo Moscow (Ρωσία)	Αποκλεισμός για ένα από τα επόμενα τέσσερα χρόνια από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις (2015)
FC Internazionale Milano	20 εκατ. € πρόστιμο (6 εκατ. € απευθείας και 14 εκατ. € με παρακράτηση υπό προϋποθέσεις, από μελλοντικά έσοδα από την UEFA) , περιορισμός ρόστερ σε 21 παίκτες, και περιορισμός μεταγραφών και budget για δύο

(Ιταλία)	χρόνια (2015)
Fenerbahçe (Τουρκία)	Προσωρινή παρακράτηση εσόδων (2012) 7,5 εκατ. € πρόστιμο (2 εκατ. € απευθείας και 5,5 εκατ. € υπό προϋποθέσεις), περιορισμός ρόστερ σε 22 παίκτες, και περιορισμός μεταγραφών (2016)
FK Ekranas (Λιθουανία)	Αποκλεισμός για ένα από τα επόμενα δύο χρόνια από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις, και 15.000 € πρόστιμο (2014)
Galatasaray (Τουρκία)	200.000 € πρόστιμο, και περιορισμός budget για έναν χρόνο (2014) Δύο χρόνια αποκλεισμός από ευρωπαϊκές διοργανώσεις (2016) 15 εκατ. € πρόστιμο (6 εκατ. € απευθείας και 9 εκατ. € υπό προϋποθέσεις), περιορισμός ρόστερ σε 22 παίκτες, και περιορισμός μεταγραφών (2018)
Hajduk Split (Κροατία)	Πρόστιμο 40.000 €, και τρία χρόνια αποκλεισμός από τις διοργανώσεις της UEFA (2012) Παρακράτηση εσόδων από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις (2013)
Hapoel Tel Aviv (Ισραήλ)	200.000 € πρόστιμο (2015)
Honka (Φινλανδία)	Αποκλεισμός για ένα από τα επόμενα τρία χρόνια από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις, και 20.000 € πρόστιμο (2014)
Hull City	200.000 € πρόστιμο

(Αγγλία)	(2015)
Inter Baku (Αζερμπαϊτζάν)	Αποκλεισμός για ένα από τα επόμενα τρία χρόνια από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις, και πρόστιμο 50.000 € (2015)
Irtysh FC (Καζακστάν)	Αποκλεισμός για ένα από τα επόμενα τρία χρόνια από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις, και οριστική παρακράτηση των εσόδων της από την UEFA ποσού 440.000 € (2018)
Kairat Almaty (Καζακστάν)	600.000 € πρόστιμο (0,2 εκατ. € απευθείας και 0,4 εκατ. € υπό προϋποθέσεις), περιορισμός ρόστερ σε 23 παίκτες, και περιορισμός μεταγραφών (2019)
Kardemir Karabükspor (Τουρκία)	200.000 € πρόστιμο (2015) Αποκλεισμός από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις για μία σεζόν (2016)
Krasnodar (Ρωσία)	4 εκατ. € πρόστιμο (1 εκατ. € απευθείας και 3 εκατ. € με παρακράτηση υπό προϋποθέσεις από μελλοντικά έσοδα από την UEFA), και περιορισμός ρόστερ σε 22 παίκτες (2015)
Levski Sofia (Βουλγαρία)	200.000 € πρόστιμο, και περιορισμός budget για έναν χρόνο (2014) 100.000 € πρόστιμο, και αποκλεισμός για έναν χρόνο από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις (2018)
Lokomotiv Moskva (Ρωσία)	5 εκατ. € πρόστιμο (1,5 εκατ. € απευθείας και 3,5 εκατ. € με παρακράτηση υπό προϋποθέσεις από μελλοντικά έσοδα από την UEFA), περιορισμός ρόστερ σε 22 παίκτες, και περιορισμός μεταγραφών (2015)
	1 εκατ. € πρόστιμο (0,2 εκατ. € απευθείας και 0,8 εκατ. € υπό

Maccabi Tel Aviv (Ισραήλ)	προϋποθέσεις), περιορισμός ρόστερ σε 22 παίκτες, και περιορισμός μεταγραφών (2018)
Málaga (Ισπανία)	Πρόστιμο 300.000 €, και αποκλεισμός από τις διοργανώσεις της UEFA για ένα έτος (2012)
Manchester City (Αγγλία)	20 εκατ. € πρόστιμο, περιορισμός ρόστερ σε 21 παίκτες, και περιορισμός μεταγραφών και budget για δύο χρόνια (2014) 30 εκατ. € πρόστιμο, και δύο χρόνια αποκλεισμός από τις διοργανώσεις της UEFA (2020)
Metalurh Donetsk (Ουκρανία)	Προσωρινή παρακράτηση εσόδων από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις, ένα χρόνο αποκλεισμός, και 80.000 € πρόστιμο (2013)
Olympique de Marseille (Γαλλία)	6 εκατ. € πρόστιμο (2 εκατ. € απευθείας και 4 εκατ. € υπό προϋποθέσεις), περιορισμός ρόστερ σε 22 παίκτες, και περιορισμός μεταγραφών (2019)
Osijek (Κροατία)	Πρόστιμο 100.000 €, και τρία χρόνια αποκλεισμός από τις διοργανώσεις της UEFA (2012)
Pandurii Târgu Jiu (Ρουμανία)	40.000 € πρόστιμο (2013)
Paris Saint - Germain (Γαλλία)	20 εκατ. € πρόστιμο, περιορισμός ρόστερ σε 21 παίκτες, και περιορισμός μεταγραφών και budget για δύο χρόνια (2014)
Partizan (Σερβία)	Αποκλεισμός από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις για μία εκ των σεζόν 2018/19, 2019/20, ή 2020/21 (2017)

Petrolul Ploiești (Ρουμανία)	50.000 € πρόστιμο (2013)
Porto FC (Πορτογαλία)	2,2 εκατ. € πρόστιμο (0,5 εκατ. € απευθείας και 1,7 εκατ. € με παρακράτηση υπό προϋποθέσεις από μελλοντικά έσοδα από την UEFA), περιορισμός ρόστερ σε 22 παίκτες, και περιορισμός μεταγραφών και budget για δύο χρόνια (2017)
Rapid București (Ρουμανία)	Πρόστιμο 100.000 €, και τρία χρόνια αποκλεισμός από τις διοργανώσεις της UEFA (2012)
Rubin Kazan (Ρωσία)	3 εκατ. € πρόστιμο, περιορισμός ρόστερ σε 21 παίκτες, και περιορισμός μεταγραφών και budget για δύο χρόνια (2014)
Ruch Chorzów (Πολωνία)	Προσωρινή παρακράτηση εσόδων (2012) 200.000 € πρόστιμο (2015)
SC Braga (Πορτογαλία)	Πρόστιμο 20.000 € (2015)
Sion FC (Ελβετία)	Αποκλεισμός για ένα από τα επόμενα δύο χρόνια από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις, και 235.000 € πρόστιμο (2018)
Skonto (Λετονία)	Προσωρινή παρακράτηση εσόδων από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις, ένα χρόνο αποκλεισμός, και 40.000 € πρόστιμο (2013)
Śląsk Wrocław (Πολωνία)	20.000 € πρόστιμο (2013)
Sporting CP (Πορτογαλία)	Προσωρινή παρακράτηση εσόδων (2012) 50.000 € πρόστιμο

	(2018)
Targu Mures (Ρουμανία)	Αποκλεισμός για ένα χρόνο από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις, και πρόστιμο 50.000 € (2015)
Tirana FC (Αλβανία)	Οριστική παρακράτηση των εσόδων της από την UEFA ποσού 215.000 € (2018)
Trabzonspor (Τουρκία)	Προσωρινή παρακράτηση εσόδων από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις (2013) 200.000 € πρόστιμο, και περιορισμός budget για έναν χρόνο (2014) 2 εκατ. € πρόστιμο (1 εκατ. € απευθείας και 1 εκατ. € υπό προϋποθέσεις), περιορισμός ρόστερ σε 22 παίκτες, και περιορισμός μεταγραφών (2016)
Vardar (Βόρεια Μακεδονία)	100.000 € πρόστιμο, και αποκλεισμός για ένα από τα επόμενα δύο χρόνια από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις (2018)
Vojvodina (Σερβία)	Προσωρινή παρακράτηση εσόδων, και πρόστιμο 10.000 € (2012) Οριστική παρακράτηση των εσόδων της από την UEFA ποσού 215.000 € (2018)
Zenit Saint Petersburg (Ρωσία)	6 εκατ. € πρόστιμο, περιορισμός ρόστερ σε 22 παίκτες, και περιορισμός μεταγραφών και budget για δύο χρόνια (2014)
Zrinjski Mostar (Βοσνία Ερζεγοβίνη)	Προσωρινή παρακράτηση εσόδων από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις (2013)
Παναθηναϊκός (Ελλάδα)	100.000 € πρόστιμο, και αποκλεισμός από τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις για μία εκ των σεζόν 2018/19, 2019/20, ή 2020/21 (2017)